

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTONNING MUSTAHKAM QALQONIDIR!

VATANPARVAR

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa boshlagan ● 2023-yil 14-aprel, №15 (3026)

BIZ
HAQIMIZDA

@ vatanparvar-bt@umail.uz

facebook.com/mudofaavazirligi

t.me/mv_vatanparvar_uz

instagram.com/mudofaavazirligi

t.me/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya

IJTIMOIIY-SIYOSIIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

JISMONIY MASHG'ULOTDAN

4-5

JANGOVAR
TAYYORGARLIKKACHA

OVCHILAR MORGANLIKDA

7

BAHSLASHDI

QODIRIYGA

9

QAYTIB...

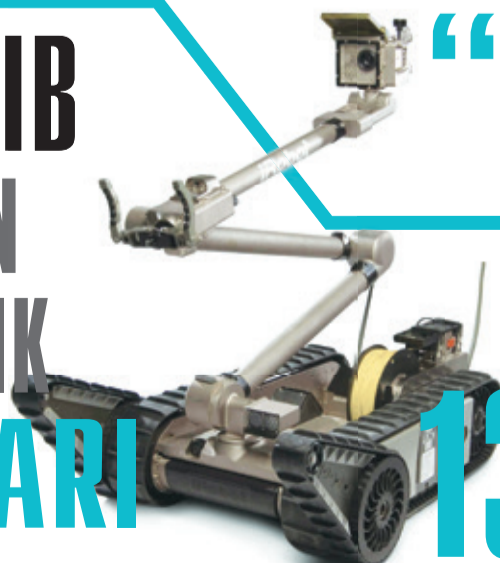
www.mv-vatanparvar.uz

Y OCHLAR BELLASHDI

16

ROBOTLASHIB
BORAYOTGAN
MUHANDISLIK
TEXNIKALARI

13

“PARIJ – 2024”

SARI ODIMLAR

18

МУВОФИҚЛАШТИРУВЧИ ҚЎМИТА ЙИҒИЛИШИ КЎТАРИНКИ РУҲДА ЎТДИ

Самарқанд шаҳрида Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо давлатларнинг мудофаа вазирлари кенгаши ҳузуридаги Ҳаво ҳужумидан мудофаа масалалари бўйича мувофиқлаштирувчи қўмитанинг 56-йиғилиши бўлиб ўтди.

Мувофиқлаштирувчи қўмита йиғилишида Россия Федерацияси, Арманистон, Беларусь, Қозоғистон, Тожикистон, Қирғиз ва Ўзбекистон Республикалари Мудофаа вазирликлари делегациялари, шунингдек, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Ижроия қўмитаси, МДҲга аъзо давлатлар Мудофаа вазирлари кенгаши котибияти, Россия Федерацияси ва Ўзбекистон Республикасининг ҳарбий-саноат комплекслари, ҳаво ҳужумидан мудофаа муаммоларини ўрганиш ва ҳарбий кадрлар тайёрлаш

соҳасидаги базавий ташкилотлар вакиллари иштирок этди.
 Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо мамлакатларнинг мудофаа вазирлари кенгаши ҳузуридаги Ҳаво ҳужумидан мудофаа масалалари бўйича мувофиқлаштирувчи қўмитанинг навбатдаги кенгаши иштирокчиларнинг «Мотамсаро она» монументи мажмуасига гулчамбарлар қўйиши билан бошланди. Шундан сўнг кенгаш иштирокчилари Марказий ҳарбий округнинг Ситуацион марказига етиб келдилар.

Йиғилишни Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазирининг биринчи ўринбосари – Қуролли Кучлар Бош штаби бошлиғи генерал-майор Шухрат Халмухамедов табрик сўзи билан очиб берди ҳамда кенгаш йиғилишининг самарали ва конструктив равишда ўтишини тилади.
 Шундан сўнг иштирокчилар йиғилишнинг асосий масалаларини муҳокама қилишга киришдилар.
 Унда ҳаво ҳужумидан мудофаа бирлашган тизimini такомиллаштириш, шунингдек, Мустақил Дав-

латлар Ҳамдўстлигига аъзо давлатларнинг ҳаво ҳужумидан мудофаа соҳасидаги икки томонлама ва кўп томонлама ҳарбий ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашга оид 14 та масала кўриб чиқилди.
 Шунингдек, йиғилиш давомида мувофиқлаштирувчи қўмита ва унинг ишчи органларининг 2022 йилдаги фаолияти яқунлари кўриб чиқилиб, 2023 йилнинг биринчи ярми учун мўлжалланган вазифалар белгиланди.
 Мувофиқлаштирувчи қўмита йиғилиши конструктив ва ишчан руҳда яқунланди.

Шундан сўнг мувофиқлаштирувчи қўмита йиғилиши иштирокчилари эсдалик учун расмга тушиб, ҳарбий шаҳарчада жойлашган замонавий ўқув бинолари, тарихий қаҳрамонларимиз, улуғ сиймонларга бағишланган хоналар ҳамда амалий кўргазмали машғулотлар билан яқиндан танишишди.
 Мувофиқлаштирувчи қўмита йиғилиши иштирокчилари Самарқанд шаҳрининг диққатга сазовор ва тарихий жойлари бўйлаб экскурсия уюштиришди.

Капитан Азиз НОРҚУЛОВ,
 «Vatanparvar»

Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокуратураси Бош прокуратуранинг таркибидаги алоҳида ҳарбий тузилма ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокуратураси Қуролли Кучларда қонун устуворлигини таъминлаш, қонунийликни мустаҳкамлаш, ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга масъул орандир.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ҲАРБИЙ ПРОКУРАТУРАСИ

Янги Ўзбекистон шароитида Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокуратураси органлари фаолиятида «Инсон қадрлари учун» тамойили бош мезонга айланди. Жорий йилнинг ўтган даврида бу борада муайян ишлар амалга оширилди.

Жумладан, Ҳарбий прокуратура органлари томонидан Қуролли Кучларда Конституция ва қонунлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг соҳага оид ҳужжатларини аниқ ҳамда бир хилда ижро этилиши устидан назорат ўрнатилиб, бу борада ўтказилган текширишлар натижасига кўра, ҳарбий хизматчи ва бошқа фуқароларнинг бузилган ҳуқуқи тиклаб берилмоқда.

Қуролли Кучлар тизимида бюджет маблағлари ва давлат мол-мулкни талон-торож қилинишининг олдини олиш мақсадида «Шаффоф қурилиш», «E-xarid», «E-auksion» ва бошқа электрон платформалар орқали назорат қилиш йўлга қўйилди. Бу ўз самарасини бериб, жорий йилнинг ўтган даврида капитал қурилиш ва таъмирлаш соҳасида 22 млрд сўмдан ортиқ миқдордаги маблағнинг тежалиши ва иқтисод қилинишига эришилди.

Электрон платформалар орқали амалга оширилган назорат ишлари натижасида 5,9 млрд сўмлик 14 та шартнома бўйича давлат харидлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг талаби бузилгани аниқланиб, қонун бузилишларни бартараф этиш чоралари кўрилди.

Қуролли Кучлардан (ички назорат, назорат-тафтиш, аудит), инспекциялар, шахсий хавфсизлик ва бошқа тузилмалари томонидан) тегишли маълумотларни дарҳол, назорат-тафтиш текшируви ўтказиш юзасидан тасдиқланган режалар ва натижаси бўйича маълумотларни, шу жумладан, ҳар чорак якуни бўйича ҳарбий-маъмурий секторларни ривожлантириш жамғармасидан ажратилган маблағларнинг тақсимланиши билан боғлиқ ҳужжатларнинг тақдим этилиши йўлга қўйилди.

Мудофаа саноати соҳасидаги давлат дастурларининг ўз вақтида бажарилиши ва замонавий ҳарбий маҳсулотлар ишлаб чиқарилиши борасидаги вазибалар ижросига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бундан ташқари, ҳарбий прокуратура органлари томонидан Қуролли Кучлар вазирлик ва идораларининг мавжуд дебиторлик қарздорлигини ундириш бўйича ҳам амалий ёрдамлар кўрсати-

либ, 47,8 млрд сўмдан ортиқ қарздорлигининг ундирилиши таъминланди.

Қуролли Кучлар тизимидаги ҳарбий қисм ва муассасалар фаолиятини самарали ташкил этиш юзасидан ҳомийлик асосида 3 та ҳарбий қисм ҳамда 14 та туман мудофаа ишлари бўлимида жорий таъмирлаш ишларига амалий ёрдам кўрсатилмоқда.

Ҳарбий хизматчилар ва улар оила аъзоларининг кафолатланган ижтимоий ҳимояси, ҳуқуқ ва манфаатларини сўзсиз таъминлашда бош мезон ҳисобланган «Инсон қадрлари учун» тамойилидан келиб чиқиб, ижтимоий соҳада қонунчилик ижроси устидан прокурор назорати тадбирлари амалга оширилди. Ҳарбий хизматчилар, уларнинг оила аъзолари ҳамда ҳарбий пенсионерларнинг муаммоларини жойларга чиққан ҳолда ўрганиб бориш учун сайёр қабулларни ташкил этиш мақсадида Қуролли Кучлар вазирлик ва идоралари билан ҳамкорликда режа-графиклар тузилиб, мазкур режалар асосида 115 та сайёр қабул ўтказилди. Илгари, ҳарбий вазирлик алоҳида қабул ўтказган бўлса, эндиликда Қуролли Кучлар тизимидаги барча вазирлик ва идоралар мансабдор шахслари ҳамкорликда қабул ўтказилиши йўлга қўйилди.

Ўтган давр мобайнида Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм, Сурхондарё, Тошкент вилоятлари ва Тошкент шаҳри ҳамда бошқа вилоятларнинг туман ва шаҳарларида ўтказилган бу каби сайёр қабуллардан келиб тушган 1 814 та мурожаатдан 489 таси қаноатлантирилди, 1 092 тасига тушунтириш берилди, 160 тадан ортиқ мурожаат тегишлилиги бўйича йўналтирилиб, кўриб чиқилиши назоратга олинди.

Навбатдаги оммавий сайёр қабул Қорақалпоғистон Республикасида Қуролли Кучлар вазирлик ва идоралари раҳбарияти ҳамда бошқа ташкилотлар билан ҳамкорликда ҳарбий хизматчилар, уларнинг оила аъзолари ва ҳарбий пенсионерлар иштирокида ўтказилди. Қабул давомида ҳарбий хизматчилар ва улар оила аъзоларининг бир қатор ижтимоий масалалари ижобий ҳал қилинди, шу жумладан, ногирон оила аъзоларига ногиронлик аравачаси, юриш мосламаси ва бошқа совғалар тарқатилди. Қабулга 159 та мурожаат келиб тушиб, 61 таси жойида ижобий ҳал қилиниб, 38 таси юзасидан тушунтиришлар берилди ҳамда 60 та мурожаат ижроси алоҳида назоратга олинди.

Шу билан бирга, Солиқ кодексининг 378-моддасига мувофиқ, (солиқ солинмайдиган даромадлар турлари) ортиқча тўланган солиқ пулларини ундириб бериш бўйича хизмат тури солиқ идораларида тадбиркорлар томонидан ҳақ эвазига амалга оширилаётгани, у ерда фуқаролар ва ҳарбий хизматчилар навбат кутиб, ортиқча овора бўлишаётгани аниқланди. Ушбу ҳолатларни бартараф қилиш мақсадида, ҳарбий хизматчиларнинг нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари, олий таълимнинг контракти ҳамда ипотека кредити учун амалга оширилган тўловларда солиқ имтиёзи мавжудлиги Ҳарбий прокуратура ҳамда Қуролли Кучлар вазирлик ва идоралари сайтларида кенг тарғиб қилиниб, Ҳарбий прокуратура биносида бепул электрон давлат хизматлари кўрсатилиб, тегишли солиқ тўловлари қайтарилиши йўлга қўйилди. Ҳозирги кунга қадар 100 га яқин ҳарбий хизматчиларга 200 млн сўмдан ортиқ тегишли солиқ ушланмаси қайтариб берилди. Таъкидлаш жоизки, бу ҳарбий хизматчиларнинг ортиқча навбат кутишлари, овора ва сарсон бўлишларини, энг асосийси пул харажат қилишларининг олдини олиб, давлат органларидан рози бўлишларига ҳиссасини кўшмоқда.

Прокурор назорати тадбирлари давомида 1 960 нафар Қуролли Кучлар хизматчи ходимининг бепул тиббий кўриқдан ўтишлари ҳамда техноген хусусиятли ҳалокатлар оқибатида касаллик орттирган республика бўйича 1 409 нафар ногирон шахсга бепул дори воситалари тарқатилиши таъминланди. Ҳарбий хизматчиларнинг иш билан банд бўлмаган оила аъзоларини иш билан таъминлаш бўйича ҳамкорликда меҳнат ярмаркалари (22 та) ташкил этилиб, 401 нафар ҳарбий хизматчининг оила аъзолари ишга жойлаштирилди, 10 дан ортиқ тураржой таъмирланди.

Бундан ташқари, Қуролли Кучлар тизимида «Қонунлар ижроси доимий халқ назоратида» деган тамойилни рўёбга чиқариш мақсадида, Республика Ҳарбий прокуратурасининг расмий веб-сайти (harbiyprokuratura.uz) яратилиб, назорат тадбирларини камида бир ой аввал жамоатчиликка эълон қилиб борилиши ҳамда улар бўйича мурожаатларни қабул қилиниши йўлга қўйилди. Веб-сайт орқали 213 та мурожаат келиб тушиб, улар қонуний ҳал қилинди. Шу билан бирга, ҳарбий прокуратура органлари фаолияти босқичма-босқич рақамлаштирилмоқда.

Қуролли Кучлар вазирлик ва идоралари билан ҳамкорликда рақамлаштиришни ташкил этишга оид дастур тасдиқланиб, «Қуролли Кучларда қонунчилик ижроси устидан назорат» ягона ахборот тизими номланишдаги платформани яратишнинг дастлабки босқичи янунланди. Дастурга мувофиқ 10 та соҳа ягона ахборот тизимига киритилиб, рақамлаштирилмоқда. Платформанинг дастлабки босқичи бўлган тураржой таъминоти жорий йил апрель ойидан синов тариқасида ишга туширилди. Рақамлаштириш борасида ҳудудий ҳарбий прокуратураларнинг ҳар ойлик ҳисобот ҳужжатларини юриштининг қоғоз шаклидан воз кечилиб, электрон шаклда расмийлаштирилган ҳолда юборилиши жорий қилинди.

Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашда Мактаб ва мактабгача таълим вазирлиги билан ҳамкорликда қўшма қарор ишлаб чиқилиб, республиканинг олис ҳудудларидаги 515 та умумтаълим мактаби ҳудудий ҳарбий прокурорларга бириктирилди. Ўқувчиларда Ватанга муҳаббат ва садоқат туйғуларини юксалтириш, ёш авлодни бугунги ах-

борот маконида мавжуд таҳдидлардан ҳимоя қилиш, ёшларга яратилаётган имкониятлар, имтиёзлар ва шарт-шароитлар ҳақидаги мавзуларда 654 мартаба «Прокурорлик соатлари» ўтказилди.

«Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили»да ёшларни таълимга бўлган қизиқишларини янада рағбатлантириш мақсадида, республикамиз бўйлаб ҳарбий хизматчиларнинг фарзандлари орасида «Ёш математик», «Чет тили билимдони», «Заковат» ва «Ёш рассом» йўналишлари бўйича танловлар ўтказилиши йўлга қўйилиб, ғолиблар бадий китоблар, диплом ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирланишмоқда.

Шунингдек, ёшлар муаммоларини ўрганиш, уларни иш билан таъминлаш, ҳарбий хизматга қизиқтириш, жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишга жалб қилиш мақсадида, 152 мартаба «Ҳарбий прокурор ва ёшлар» учрашувлари ташкил этилди. Профилактик ҳисобда турувчи ва тарбияси оғир 147 нафар ёш ҳарбий прокуратура ходимларига бириктирилиб, уларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, ёт ва зарarli ғояларга қарши барқарор иммунитетини шакллантириш бўйича назарий ва амалий тадбирлар амалга оширилмоқда.

Ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини ошириш, жанговар руҳини кўтариш, қонунларга ҳурмат ҳиссини шакллантириш мақсадида, Қуролли Кучлар вазирлик ва идоралари билан ҳамкорликда комплекс чора-тадбирлар дастури ишлаб чиқилиб, мазкур дастур асосида 3 968 та қонунчилик тарғиботи тадбирлари ўтказилди.

Прокуратура органлари фахрийлари ҳамда жамоа орасида алоҳида ҳурматга ва кўп йиллик меҳнат стажига эга бўлган ходимлардан иборат таркибда Одоб-ахлоқ кенгаши ташкил этилди. Ходимларни рағбатлантириш ёки интизомий жазога тортиш масаласи юзасидан таклиф киритиш, кадрларни раҳбарлик лавозимларига тайинлаш ва озод қилиш ҳақида ҳулоқа бериш ваколатларига эга Малака кенгаши фаолияти йўлга қўйилди. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш академияси билан ҳамкорликда ўқув дастури ишлаб чиқилиб, 2023 йил февраль ойидан ходимларни академияда ўқиши ташкиллаштирилди.

Ҳарбий прокуратура ходимларининг касбий кўникмалари, шу жумладан, тизимли таҳлил қилиш ва танқидий фикрлаши бўйича фаолиятининг самарадорлигини баҳолаш мақсадида самарадорлик кўрсаткичлари (KPI) ишлаб чиқилиб, ходимлар ўртасида муҳокамага қўйилди. Соҳага халқаро тажрибани татбиқ этиш мақсадида, жорий йилнинг февраль-март ойларида Корея Республикасига ташриф амалга оширилди. Ташрифда бир қатор учрашувлар ўтказилиб, жиноятларни тергов қилишда илғор замонавий криминалистик техник воситаларни татбиқ қилиш, бу борада ҳамкорликни йўлга қўйиш ва тажриба алмашишда идоралараро ҳамкорликни ривожлантириш истиқболлари бўйича фикрлар алмашилди.

Илғор хорижий тажриба таҳлил қилинган ҳолда, ҳарбий жиноятларни тергов қилишнинг ягона услубиетини яратиш мақсадида «Ҳарбий хизматни ўташ тартибига қарши жиноятларни тергов қилиш» бўйича услубий қўлланма ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий қилинди.

**Адлия полковниги
Ботир КУДРАТХОДЖАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Бош прокурорининг
ўринбосари – Ўзбекистон
Республикаси Ҳарбий прокурори**

Бу йилги баҳор фасли ҳам ёғингарчиликларга бой бўлмоқда.

Фориш ёввойи табиатининг яшиллигию мусаффо ҳавоси ҳам мана шундай ёмғирлар билан чамбарчас боғлиқ. Аксари қир ва тоғ чўққиларидан иборат бўлган бу гўшанинг айна вақтдаги манзараси инсонни ўзига мафтун этмасдан қолмайди. Тоғ ёнбағирларида тизза бўйи ўсган турли гиёҳлар орасидан ўтиб борарканмиз, кўкларга бўй чўзган чўққиларга кўз тикканча, ўпкамиз тўлиб нафас оламиз. Кўнглимиздан кечаётган ажиб ҳислардан кайфиятимиз кўтариледи. Таннинг сиҳатлиги ҳам, аввало, тоза ҳаво ва хотиржамликка боғлиқ-ку. Айниқса, бундай сўлим ва баҳаво жойларда эрта тонгдан қуёшни қарши олган ҳолда бадантарбия машғулотларини ўтказиш таннинг ва руҳиятнинг соғломлигига кафолат.

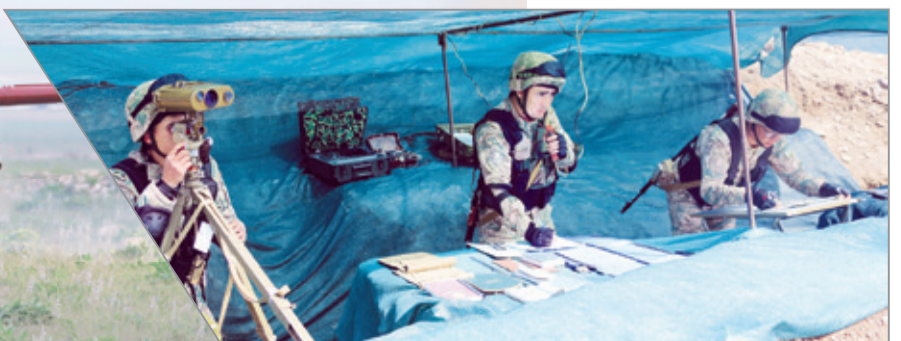
Mualif suratga olgan

ЖИСМОНИЙ МАШҒУЛОТ ДАН

Буни тўғри англаган Мудофаа вазирлиги масъуллари ҳам эрта тонгдан йиғин иштирокчилари билан тонгги бадантарбия машғулотларини ўтказишни бошлашди. Йиғинда кўшинларда жанговар тайёргарлик тадбирларини ташкиллаштиришга масъул ҳарбий хизматчилар иштирок этди.

– Ҳар қандай жанговар тайёргарлик жисмоний тайёргарликдан бошланади, – дейди подполковник Давлат Ваҳобов. – Агар ҳарбий хизматчилар жисмонан ва руҳан чиниққан бўлмаса, жанговар ҳаракатларда улар билан қутилган натижага эришиб бўлмайди. Шундан келиб чиққан ҳолда, ушбу йиғиннинг кун тартибини бадантарбия машғулотларидан бошлашга қарор қилдик. Ҳаттоки, айрим машғулотларни округлар ўртасида дўстона рақобатни шакллантириш учун мусобақа тарзида ҳам ўтказдик.

Марказий ҳарбий округ «Фориш» тоғ полигониди бўлиб ўтган ушбу йиғин, олти кун давом этди. Мудофаа вазирлиги Жанговар тайёргарлик бош бошқармаси бошлиғи полковник Раҳматилла Раҳмонов бошчилигида ўтган ушбу йиғинда амалий машғулотларга кўпроқ урғу берилди. Йиғин иштирокчилари билан отиш тайёргарлиги, замонавий ҳарбий моҳирларда бўлинмаларни

ЖАНГОВАР ТАЙЁРГАРЛИККАЧА

кўллаш тажрибалари, учувчисиз учуш аппаратларини қўллаш, ниқобланиш, артиллериячилар билан ишлаш, ҳарбий авиация, танк ва танкка қарши қуроллардан фойдаланиш, фронт орти таъминоти каби бир қанча йўналишларда соҳа мутахассислари томонидан амалий чиқишлар намоиш этилди.

Айниқса, умумқўшин бўлинмалари билан тоғда жанг олиб бориш тайёргарлиги бўйича ўтказилган амалий машғулотлар йиғин иштирокчиларида катта таассурот қолдирди. Подполковник Зокир Яллакаев раҳбарлигида ўтказилган тоғ тайёргарлиги бўйича машғулотлар, реал ҳолатга яқинлаштирилган ҳолда олиб борилди. Бунда ҳарбий хизматчилар денгиз сатҳидан 3,5 минг метр баландликдаги тоғ қояларида 3,5-4 километр ма-

софагача ўрнашиб олган шартли душман билан жанг олиб боришди. Махсус тайёргарликдан ўтган ва тиш-тирноғича қуролланган шартли душманга қарши олиб борилган тўғри тадбир ҳамда ҳарбий ҳаракатлар натижасида улар тор-мор этилди.

Кейинги ҳаракат мотоўқчи бўлинмаларининг янги тактик усул ва услубларини қўллаган ҳолда, шаҳар шароитида жанг олиб бориш тартиби бўйича амалий машғулотлар билан давом этди. Унда ҳам, шаҳарга кириб ўз позициясини эгаллаб олган шартли душманга қарши жанг олиб борилди. Соҳа мутахассисларининг қўллаган тўғри тактикаси ортидан қуршовга олинган шаҳар озод этилди.

Виқорли тоғлар машғулотлар тугагач, яна тин олди. Кўзларим ернинг яшиллигию осмоннинг мусаффолигини кўра бошладим. Машғулотларнинг шовқин сўронига қулоқ қоматга келиб, бошга оғриқ кирганди. Беихтиёр майсалар устига ўтирар эканман, тинчлигимизга кўз тегмасин, дея дуо қилдим.

Шерзод ШАРИПОВ,
«Vatanparvar»

КУРСАНТЛАРНИНГ АМАЛИЙ КЎНИКМАЛАРИ СИНОВДАН ЎТКАЗИЛДИ

Ҳар бир ҳарбий хизматчи учун жанговар техникалардан аниқ ва тўғри фойдалана билиш муҳим саналади. Шу сабабдан турли мураккаб машқларга бой амалий машғулотларда бўлажак офицерлар билим ва кўникмаларини доимий мустаҳкамлаб боради.

Чирчиқ олий танк кўмондонлик-муҳандислик билим юрти танк бўлинмалари тактик кўмондонлиги таълим йўналишида таҳсил олаётган курсантлар учун танклардан назорат этиш машқларида ҳам бу ўз аксини топди. Ҳар бир машқ аввалида машғулот раҳбари томонидан назарий кўрсатмалар берилди. Шундан сўнг амалий жараёнлар бошланди.

Олий ҳарбий таълим муассасаларининг битирувчилари ҳадемай офицер сифатида миллий армиямиз кўшинлари сафида хизмат фаолиятини бошлайдилар. Билим юрти

– Амалий машғулотлар келажакда кўшинларда жанговар ҳаракатлар олиб боришда катта кўмак беради. Штат снарядларидан ўқ отиш бир йилда бир маротаба ўтказилади. Бу ҳам бизга катта масъулият юклайди, – дейди курсант Муҳаммадали Абдурахмонов. – Шу билан бирга бу каби амалиётлар давлат имтиҳонларига тайёрланишга замин яратади.

– Давлат аттестациясида ҳам мана шундай мураккаб амалий топшириқлар берилди, – дея кўшимча қилди яна бир курсант Ҳусниддин Зай-

ниддинов. – Давлат имтиҳонлари олдидан ўтказилган бугунги машғулотларда умуман қийинчиликлар бўлмади дея олмайман, албатта, ўзига яраша қийинчиликлар бўлди. Аммо биз барчасини экипажмиз билан биргаликда енгдик. Мазкур синов ҳамжиҳатликда тезкор ва аниқ ишлашда ҳам билим ҳамда кўникмаларимизни оширди.

Дарҳақиқат машғулотлар давомида курсантлар бир нечта мураккаб вазифаларни амалга оширди. Хусусан, танк нишонлари, автомобилга

ўрнатилган нишонлар, пёдалар гуруҳи, танкка қарши қўл гранатомётларини йўқ қилиш, шунингдек, тутун пардаси (*маскировка*) ҳосил қилиб, ҳаракатланиш каби топшириқларни мувафаққиятли бажардилар. Машғулотлар малакали йўриқчилар томонидан назорат қилиниб, баҳолаб борилди.

Курсантларнинг амалий кўникмаларини синовдан ўтказиш ишлари давом этади. Бу каби амалиётлар жанговар шайликни янада оширишга хизмат қилади.

III darajali serjant Olim BERDIYEV

битирувчилари ҳам бу шарафли фаолиятга ҳозирланар экан, тўрт йил давомида олган билимлари бўйича «Чирчиқ» дала-ўқув майдонида танк куролларидан ўқ отиш машқларини мувафаққиятли бажардилар. Биз барча вазифаларни аъло даражада бажарган курсантларнинг фикр-мулоҳазаларига қулоқ тутдик.

Юлдуз ЎРМОҶОВА,
журналист

ОВЧИЛАР МЕРГАНЛИКДА

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти ҳамда Овчи ва балиқчилар спорт бирлашмаси томонидан имзоланган ҳамкорлик меморандумига асосан ташкил этилган «Калибр» узоқ масофаларга ўқ отиш клубининг Хоразм вилояти бўлимининг «Янгиариқ» умумқўшин полигонидан тантанали равишда очилишига бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

БАҲСЛАШДИ

Таъкидлаш жоизки, клубнинг илк машғулотларини ташкил этиш ва ўтказиш учун Шимоли-ғарбий ҳарбий округ қўшинлари кўмондонлиги томонидан «Янгиариқ» ҳарбий полигони базасида барча шароитлар муҳайё этилди. Жумладан, жанговар ўқ отиш чизигида ов қуролларидан ўқ отиш, ҳаракатланувчи ва пайдо бўлувчи ёввойи ҳайвон нишонлари, шунингдек, чўл шароитларида яшовчанлик ва маҳаллий предметлардан ов қуролларини яшасни ўргатишга мўлжалланган ўқув шахарчалари бунёд этилди.

200 нафарга яқин ҳаваскор ва профессионал хоразмлик овчини жамлаган «Калибр» клубининг тантанали очилиш маросимида Шимоли-ғарбий ҳарбий округ қўшинлари кўмондони, Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти ҳамда Овчи ва балиқчилар спорт бирлашмаси Хоразм вилояти кенгашлари раҳбарияти, ҳарбий хизматчилар иштирок этди.

Сўзга чиққанлар ташкил этилган мазкур клубнинг овчилар фаолиятидаги аҳамияти ҳамда ҳарбий хизматчилар билан тажриба ва маҳорат алмашишдаги ролини алоҳида эътироф этишди. Клубнинг самарали фаолияти ҳамда овчиларнинг маҳоратини ошириш учун бундан кейин ҳам Мудофаа вазирлиги томонидан барча шароитлар яратиб берилиши таъкидланди.

Қурол олиб юриш ҳуқуқига эга бўлган ҳамда Ўзбекистон Овчи ва балиқчилар спорт бирлашмасига аъзо овчилар томонидан мамлакатимизда сентябрь ойига қадар ов мавсуми тўхта-тилган вақтда мазкур клубнинг имкониятларидан фойдаланган ҳолда ёввойи ҳайвон макетларига қарата ўқ отишга

ҳамда мерганлик маҳоратини сайқаллаш учун имкон яратилгани катта аҳамият касб этиши эътироф этилди.

Клубнинг тантанали очилиш маросимидан кейин овчилар полигонда яратилган ўқув нуқталарида ҳарбий техника ва қурол-аслаҳалар, жанговар тайёргарлик машғулотларини таъминлаш учун яратилган ўқув-моддий базалар, яшовчанлик, овчилик ва балиқчилик фаолияти билан шуғулланиш учун мавжуд бўлган анжом-аслаҳа ва воситалар билан яқиндан та-нишди.

Айниқса, полигон ҳудудида жойлашган Мудофаа вазирлиги бўлинмаларини чўл шароитида тайёрлаш маркази фаолияти, у ердаги ўқув-моддий база ҳамда экстремал шароитларда яшовчанликни таъминлаш шахарчаларидаги маҳаллий предметлардан ясалган ов қилиш ҳамда яшаб қолишга мўлжалланган объектлар овчиларнинг диққат марказида бўлди. Шундан кейин учта ўқув нуқтасида ёввойи ҳайвон макетларига қарата ўқ отиш, стенд спорт ўқ отиш, қуролларни нормал отиш ҳолатига тайёрлаш, турли калибрли силлиқ стволли ва стволли нарезли қуроллардан узоқ масофаларга тўғри отишни ўргатиш бўйича машғулотлар ташкил этилди. Унда малакали ҳарбий хизматчилар ҳамда овчилар томонидан зарур тавсиялар берилиб, билимлар бойитилди.

«Калибр» узоқ масофага отиш клуби аъзоларининг илк машғулотидадан кейин овчилар ўртасида мерганлик бўйича биринчи мусобақа ташкил этилди. Унда қуролдан аниқ ўқ отиш, узоқ масофаларга отиш ҳамда пайдо бўлувчи ва ҳаракатланувчи ёввойи ҳайвон макетларига қарата ўқ отиш бўйича беллашув ташкил этилди. Мурасасиз кечган

баҳслар овчиларда катта қизиқиш уйғотди. Улар келгусида бу каби беллашувларни кўпроқ ўтказиш бўйича ўз тақлифларини беришди.

Овчилар 30 дан зиёд турли калибрли силлиқ стволли ва стволли нарезли қуроллар билан мусобақада иштирок этди. Тадбир якунида ғолиб ва совриндор клуб аъзолари ташкилотчилар томонидан кубок, диплом, фахрий ёрлик ва ов анжом-аслаҳалари билан тақдирланди.

Шимоли-ғарбий ҳарбий округ матбуот хизмати

ЭСЛАТМА: Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти ҳамда Овчи ва балиқчилар спорт бирлашмаси томонидан имзоланган ҳамкорлик меморандумига асосан ташкил этилган «Калибр» узоқ масофаларга ўқ отиш клубининг Тошкент («Чирчиқ» полигони), Андижон («Андижон» полигони), Жиззах («Фориш» полигони), Қашқадарё («Нуристон») ва Сурхондарё («Термиз» полигони) вилоятлари филиалларида ҳам очилиш тадбирлари, кўргазмали ўқув йиғинлари ва машғулотино юқори савияда ўтказилди.

ТАҲРИРИЯТ

2021 йилдан бошлаб мамлакатимизда ёшларни чақирувга қадар бошланғич тайёргарлик тизимида катта ўзгариш содир бўлди. Зеро, 2020 йилнинг 20 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти раислигида ўтказилган йиғилишда давлат раҳбари томонидан умумтаълим мактабларининг 11-синф ўқувчиларини чақирувга қадар бошланғич тайёргарлик фанидан олган назарий билимларини мустаҳкамлаш мақсадида ўқув йилида бир марта ҳарбий полигонга олиб чиқиш тизимини жорий этиш бўйича берилган топшириқ, мамлакатимизда ёшларни армияга тайёрлашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Жорий йил Қорақалпоғистон Республикасидаги 697 та умумтаълим мактабини тамолаётган 11-синф ўқувчиларидан жами 8 681 нафар ўғил бола Шимоли-ғарбий ҳарбий округ тасарруфидаги «Нукус» умумқўшин полигонидан бир кунлик бошланғич ҳарбий тайёргарлик машғулотларини ўтаб, қуролдан амалий ўқ отиш машинани бажармоқда.

Ёшларнинг дастлабки ҳарбий тайёргарлик бўйича амалий машғулотларини кузатиш учун «Нукус» умумқўшин полигонига Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси раиси Аманбай Оринбаев ташриф буюрди.

Жўқорғи Кенгес раиси машғулот олдида сафда мағрур турган юртимизнинг келажақдаги ҳимоячиларини кутлаб, Президентимизнинг бундан уч йил олдин берган топширигига асосан, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ва Халқ таълими вазирликларининг қўшма қарори имзоланиб, унга кўра, ҳар йили март ва май ойларида 11-синф ўқувчиларининг ҳарбий полигонларда бир кунлик амалий машғулот ўташи белгилангани мамлакатимиз ёшларининг таълим-тарбияси йўналишида янги саҳифа очиб берганини таъкидлади.

Жўқорғи КЕНГЕС РАИСИ «НУКУС» ПОЛИГОНИДА

Мамлакатимизда ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, уларда халқимиз тарихига ва маънавий қадриятларига юксак ҳурмат туйғусини шакллантириш, Ватан ҳимоясига, унинг миллий хавфсизлиги, ҳудудий яхлитлиги ва суверенитетини таъминлашга доимо шай туришга ҳамда ҳарбий хизматни ўташга тайёрлашни ислоҳ қилиш натижасида, ёшларни ҳарбий хизматга қадар тайёрлаш тизимини янада ривожлантиришга эришилганини эътироф этди.

Тадбирда сўзга чиққан Шимоли-ғарбий ҳарбий округ қўшинлари қўмондони генерал-майор Фарҳоджон Шерматов ҳам қорақалпоғистонлик ёшлар учун жуда катта имкониятлар яратилаётгани, бугун ўғил-қизларимиз юксак марраларни забт этаётганини таъкидлади. Битирувчи синф ўқувчилари жанговар

қуролдан амалда тайёрлов ўқ отиш машқларини бажариб, Ватанни ҳимоя қилишга, ҳарбий хизматга боришга ва ҳаётини шарафли касб билан чамбарчас боғлашга бўлган қизиқиши янада ортиб бораётганини эътироф этди.

Тадбирда Қорақалпоғистон Республикаси Мактаб ва мактабгача таълим вазири Аҳмед Наримбетов, мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкilotи Қорақалпоғистон Республикаси кенгаши ҳамда Мудофаа вазирлиги ҳузуридаги Жамоатчилик кенгаши вакиллари иштирок этди.

Полигонларда яратилган ўқув нўқталарида малакали офицер ва сержантлар раҳбарлигида юқори синф ўқувчиларининг жанговар қуроллар билан муомала қилиши, улардан фойдаланиши ва техника хавфсизлиги қоидаларига риоя этиши бўйича машғулотлар ташкил

этилди. Ўқув нўқталарида граната улоқтириш, аниқ мўлжалга олишни ўрганиш, турли ҳолатлардан қуролни отишга тайёрлаш, автоматни нотўлиқ қисмларга ажратиш ва йиғиш каби машқлар ёшлар томонидан катта қизиқиш билан бажарилди.

Биринчи маротаба қуролдан амалий ўқ отиш машқларини бажарган ёшлар 100 метр узоқликда турган ни-

шонларга қарата ўқ узиб, мактабда ўтилган чақириққа қадар бошланғич тайёргарлик фанидан олган назарий билимларини амалда мустаҳкамлаш имконига эга бўлишди.

Машғулотлар доирасида ўрганувчиларга жанговар техника ва ўқотар қурол намуналари кўргазмаси ҳам намойиш этилди. Ҳақиқий қуроллар билан танишув, уларнинг жанговар имкониятлари ва техник тавсифи ҳақидаги маълумотлар, бўлажак юрт ҳимоячиларида катта таассуротлар қолдирди.

Қорақалпоғистон Республикаси Маданият вазирлиги ҳамда Нукус гарнизони Маънавият ва маърифат маркази томонидан намойиш этилган концерт дастури барчага хушқайфият улашди.

Подполковник Темур НАРЗИЕВ,
Шимоли-ғарбий ҳарбий округ
матбуот хизмати бошлиғи

ҚОДИРИЙҒА

ҚАЙТИБ...

Тушимга киради Қодирий бобом,
Бемадор, бемажол, беҳол, беором.
Энгиза бир эски тўн кийиб олган,
(Шинелдир балки у, кимдандир қолган).
Тушимга киради Қодирий бобом:
Тур дейди, мунча кўп ухладинг, болам...

Муҳаммад ЮСУФ

Ушбу саҳифамиз орқали бир қанча китобларни тавсия қилдик. Кўпдан «Ўткан кунлар» романи ҳақида ўйлайман. Аммо бу романни ўқимаган ўқувчи бормикан, деган савол ҳам туғилади. Баъзан китобхонлик танловларини кузатаман, роман билан боғлиқ саволларга мукамал жавоблар бўлмайди. Кўпчилиكنинг назарида севги киссасидек баҳоланади. Асосий мақсадни англамагандек тасаввур уйғотадилар.

Улуғларимиздан Эркин Воҳидов шундай ёзган эди: «Ўткан кунлар» ва «Меҳробдан чаён» романи мени одам қилиб шакллантирган. Дунёқарашим, юрагим ҳолатини белгиланган, умрим бойлиги бўлган китоблар сирасига киради».

Йўқ, бугун «Ўткан кунлар»ни тавсия қилмаймиз. Жуда истаётган бўлсак ҳам бу ишни кейинга қолдирамиз. Яна бир дурдона асар – «Меҳробдан чаён» ҳақида ҳам сўз айтишдан тийиламиз. Нега ўзи Абдулла Қодирийдан сўз очяпмиз? 10 апрель – улуғ адибимиз туғилган кун. Ўзбек адабиёти бўстонида ой каби балққан адибимиз бундан 129 йил муқаддам Тошкентда дунёга келган эди.

Ҳафта аввалидан матбуотимиз, интернет нашрлар адиб ижоди, ҳаёти, ўлмас асарларига кенг эътибор қаратди. Илм масканлари, ёзувчи уй-музейи, жамоаларда кечган учрашувлар, кечалар алоҳида мавзу.

Қодирий ўз ижоди хусусида шундай ёзган эди: «Мен бир асар ёзишдан аввал шу ёзмоқчи бўлган нарсам ҳақидаги материалларни пухта ўрганиб чиқаман. Мен бирор жой тўғрисида асар ёзмоқчи бўлсам, ўша жойни аввал неча мартаба кўрганам эсамда, яна бориб текшириб, яхшироқ ўрганиб келаман... Мен ҳалиги ўрганмоқчи бўлган ерда қанча дарахт борлиги, уларнинг қанчаси эски ва қанчаси янгиллиги, мен борган маҳалда ўша дарахтларда қандай қушлар қайси хилда кўниб турганлиги ва шунга ўхшаш...»

...Мен турмушда кўрмаган, билмаган нарсам ҳақида ҳеч нарсаси ёзмайман. Ҳар бир асаримнинг ёзилишига турмушда учраган бирор воқеа сабабчи бўлади».

Ёзувчининг 1929 йилда «Шарқ ҳақиқати» (1923–1930) газетасида эълон қилинган, 2019 йилда нашр қилинган танланган асарларига киритилган «Ўткан кунлар» ҳам «Ўткан кунлар» танқиди устида баъзи изоҳлар» мақоласини ўқисангиз, унинг ўзбек ҳаётини майда-чуйдаларига билишига амин бўласиз.

Азизлар, «Ўткан кунлар», «Меҳробдан чаён», «Диёри Бакр» асарлари жамланган танланган асарлари ҳар бир ўзбек хонадонига бўлишга арзирли муҳташам бир китоб! Улар орасида «Диёри Бакр» билан танишсангиз, Абдулла Қодирийни қайтадан кашф қилгандек бўласиз. Айнан шу китоб бўлғуси журналистлар, юрт тарихига қизиқувчилар, ёш ижодкорлар учун катта мактаб бўла олади.

Ўзбек ҳаётини майда-чуйдаларига билган адиб унинг ҳаётидаги улкан ўзгаришлар, воқеликларга ҳам ҳозиржавоб эди. Ҳеч нарсаси эътиборидан четда қолмаган. Шунинг учун ҳам Калвак Махзум, Тошпўлат тажанг, Шарвон хола, Жулқунбой, Думбулниса, Масков талабаси Мулла Эшонбойларнинг бетакрор тилларида даврга баҳо берди.

1925 йил «Муштум»нинг 10-сонида «Миллий ашулачимиз» Қори Мухиддин Италиядан ўқуб қайтдимиз?» мадҳини Мулла Эшонбой номидан **ўқиймиз:** «Ўзбекистоннинг ҳаммасига маълумдирки, Қори Мухиддин ҳад-ҳисобсиз пул тўплаб, Италияга кеткан эди.

Мухаррирингиз бир ўзбекистонлик бўлганим учун дунёнинг иссиқ совуқидан унча яхши хабарим йўқдир, биз ҳар нарсага ишонадирган ва ҳар бир олганимиздан қўл ейдирган (алданиш) бир миллатмиз.

Мана суруштирмасдан олган Мухиддин қоримиздан ҳам қўл еганимиз бизга маълум бўлди.

Ҳар шаҳардан минг сўмлаб пул тўплаб бердук, «Мухиддин қори кечаси» ясаб, таёқ (мажбуран, зўрлаб) билан билет сотдирдик. Бухоро жумҳуриятида ҳам таёқлаб тўпланган пулдан ташқари минг сўм ашрафи кўмак (19-аср охири, 20-аср бошларида муомалада бўлган Эроннинг тилло танга пули) берилди.

Ҳар шаҳар Мухиддин қорининг Италияга кетиши шарафига хайрлашув кечалари қилиб ўтказилди, ҳар қайси кечадан тушкан пул боши ёрилмасдан, кўзи чиқмасдан қори афандига берилди, ниҳоят халқ ашулачиси хайрлашиб, Италияга жўнади».

Бўёғи жуда қизиқ. Италия деб... Яхшиси, ўзингиз ўқинг, кулгига ўралган ғаройиб ва аламли бир воқеа.

Ростдан ҳам биз ишонувчан миллат-ейи, Аҳмад бойваччанинг пирамидасини эсланг, Умра зиёрати баҳонасида чув тушган юртдошларимиз, хорижга катта маошли иш баҳонасида кўпларнинг «қўл еб» қолганлари... Аммо Мухиддин қорининг устомонлиги булардан ҳам ошиб тушади.

Сиз илк фильмларимиздан «Равот қашқирлари»ни кўрмаган бўлсангиз ҳам эшитган чиқарсиз. Бу ўзбек давлат киносидеги биринчи иш бўлгани билан сценарий ёзувчиси, артист ва артисткалари барчаси ғайримиллат вакиллари эди. 1927 йили адибимиз бу биринчи ишни қутлагани ҳолда танқидий фикрларини ҳам билдирди.

Ўқиймиз: «Қарз олгани келган Жалил деҳқоннинг бойнинг олдиға тиз чўкмай қаққайиб туришлари ва турган ҳолда пулни олиб кетишлари тўғри эмасдир. Никоҳ куни бойни кига мажбурият ва зўрлик остида жўнайдурган Каромат дадасидан фотиҳа олғач, бошқа хотинлар билан бирга чопиб аравага чиқади. Ҳолбуки, ўзбекнинг кекса бойиға ёки ўзи хоҳламаган кишига берилган қизи тухирлиқ билан, хотинларнинг зўри, судраши билан аравага юзланади. Бой Кароматни уриб турган ҳолатда хизматкори Содиқнинг ичкарига кириб бойни кўтариб олиб чиқиши ҳақиқатдан узокроқдир. Чунки ҳар қандай ҳолатда ҳам «номаҳрам»нинг киши уйига кириши мумкин эмас, балки урулган хотинни уйдаги бошқа хотинлар, масалан, бойнинг онаси ёки катта хотини ажратиб олади. Кароматнинг ишдан бўшаган ҳолида эчки билан овуниши ҳам бизга ётроқ...»

Менга қолса ўзбек киносини чин муваффақиятка олиб борадурган нарсаси мумкин қадар сценария ёзувчиларни ўзбеклардан етишдириш ва ҳозирча ёврополиқ сценаристлар ёнига ўзбекларни тиркаб қўйиш, артист ва артисткаларни ўзбеклардан

тарбиялашдир. Чунки ўзбек турмушининг майда-чуйдасигача ўзбек боласи билади. Ўзбек бўлмағач, ҳар қандай мутахассиснинг ҳам афсона кўчасига кириши аниқ ва бу ҳолда «ўзбек киноси»нинг маъноси ҳам бўлмас».

«Диёри Бакр»даги мақолаларни ўқисангиз, ўша даврдаги кўп воқеалар ойдинлашади. Газета ва журналлар ҳар бир даврнинг ўчмас кўзгусидир. Буни Абдулла Қодирий ижодида кўришимиз мумкин, яқин тарихимиз ҳам бунга гувоҳ. Шундай экан, газеталарни бир марта ва-рақлаб кўрмасдан ундан юз ўгириш, газета ўқимаслиги билан мақтаниш, куни тугаётган ахборот воситаси деб қараш жоҳилликдан ўзга нарса эмас.

«Иштирокиюн»нинг 1919 йил, 4 ноябрь сонида Жу-бойнинг «Бизда аскарлик масаласи» мақоласи эълон қилинган. Донишманд адибимиз бунда ҳам миллат қайғусини чекади.

Ўқиймиз: «Бошқалар тарафиндан ҳуқуқингни топталмови, четларга маҳкум мазлум бўлмаслик, чет миллатларга ўз товушингни эшитдируб эшитмоққа мажбур этувға шубҳа йўққим, қўлингга қуролингға, аскарий кучингға қараб бўлур.

Кўрамиким, Оврупо, Омриқо миллатлари бунчалиқ шаён-шавкатни фақат ҳарбий куч ила қозонмишлардир.

Кўз олдимиздадирким, шу маданиятсиз афғон халқи бутун дунёга ҳокимлик даъвосига етишкан Онглиядан ўзининг озгина ҳарбий кучи ила ўз тилагини имзо этдирди...»

Китобда шундай изоҳ берилади: «Ўша вақтда Афғонистон подшоси Омонуллохон (1892–1960) Афғонистоннинг мустақиллиги учун кескин кураш олиб бориш ниятида эканлигини баён қилиб, Совет ҳукумати билан дипломатик ёзишмалар олиб боради. 1919 йил май ойида Совет ҳукумати Афғонистоннинг давлат мустақиллигини таниди. Ўша кунларда инглизлар Афғонистонга қарши қуролли ҳужум уюштирадилар. Лекин улар мағлубиятга учраб, Афғонистоннинг мустақиллигини тан олишга мажбур бўладилар».

Китобда Абдулла Қодирийнинг Ўзбекистон жиноят қонунлари мажмуасининг «Аксиллиқилоччи...», «Раҳбар ходимларни обрўсизлантириш...» моддалари билан қоралаб, жиноий иш очилишига сабаб бўлган, 1926 йил «Муштум»нинг 2(27) сонида эълон қилинган «Йиғинди гаплар» мақоласи ҳам бор. Азиз ўқувчилар, бу мақолани фарзандларимизга ҳам ўқиб берайлик, тушуниш қийин эмас, мақола остига янада тушунарли бўлиши учун кенг изоҳ ҳам берилган, болаларимиз Қодирий бобосини қанчалик эрта англасса, ўрганса, қалби юртсеварлик, миллатсеварлик туйғуларига тўлади.

Абдулла Қодирий ҳақида ёзган билан адо бўлмайди. Улуғимиз асарлари бугун ҳам талабгир, долзарб.

Ҳузурли мутолаалар тилаги билан

Инобат ИБРОҲИМОВА,
«Vatanparvar»

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда амалга оширилган изчил, босқичма-босқич ислохотлар натижасида демократик талабларга ва умумэтироф этилган халқаро нормаларга жавоб берадиган, фуқароларнинг давлат ҳокимияти вакиллик органларига эркин сайлаш ва сайланишга оид конституциявий ҳуқуқи кафолатларини таъминлайдиган миллий сайлов тизими яратилди.

ХАЛҚ — КОНСТИТУЦИЯ ИРОДАСИНING ИФОДАСИ

Бугунги кунда амалга оширилаётган ислохотларнинг кўлами эса беқиёс даражада кенг қамровли бўлиб, барча даражадаги давлат идоралари, органлар, жамоат бирлашмалари ва ташкилотлар раҳбарлари учун ўз соҳалари бўйича бажарилиши лозим бўлган муҳим вазифаларни юклаган.

Ўзбекистон Конституцияси яратилишининг мураккаб ва муҳим ҳамда тарихий солномасига назар солинса, ҳеч шубҳасиз, Бош қомусимиз халқимизнинг мустақиллик сари узоқ йўлдаги изланишлари мантикий натижаси эканига ишонч ҳосил қилиш мумкин. Авваламбор, конституциявий «бино»ни куришда уч минг йиллик миллий давлатчилик тажрибасига таянилган. Мустақил Ўзбекистон қадимги Хоразм ва Сўғдиёна, Қорахонийлар, Хоразмшоҳлар, Амир Темур ва Темурийлар, ўзбек хонликлари, маърифатпарвар аждодларимиз, халқимизнинг тарихий аънаналари ва унинг мустақил давлат ҳақидаги кўп асрли орзусини мужассам этган. Манфаатларимиз ва интилишларимиздан келиб чиққан ҳолда, Асосий қонунимиз дунё мамлакатлари тўплаган илғор конституциявий тажрибани ҳисобга олиб яратилган.

Шу билан бирга, мустақил босиб ўтган 30 йил-

дан зиёд тарихимиз, бугунги кунда Асосий қомусимизга ўзгартиришлар киритиш қанчалик зарур ва давр талаби эканлигини кўрсатмоқда. Конституциявий қонун лойиҳаси умумхалқ, етук олимлар, жамоатчилик, халқаро ва хорижий экспертлар иштирокидаги муҳокамаларда ҳар томонлама таҳлил қилинган ҳолда тайёрланди. Конституцияга ўзгартириш киритиш ҳақидаги конституциявий қонун лойиҳасида шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар кенгайтирилмоқда.

Жумладан, жиноят-процессуал қонунчилигида белгиланган ҳуқуқ ва эркинликлар конституциявий қонун даражасига кўтарилмоқда ва лойиҳанинг 27-30-моддаларида аниқ қилиб белгилаб қўйилмоқда.

Шунингдек, ҳеч ким қонунга асосланмаган ҳолда ҳибсга олиниши, ушлаб турилиши, қамоққа олиниши, қамоқда сақланиши ёки унинг озодлиги бошқача тарзда чекланиши мумкин эмас. Ҳибсга олишга, қамоққа олишга ва қамоқда сақлашга фақат суднинг қарорига кўра йўл қўйилади. Шахс суднинг қарорисиз 48 соатдан ортиқ муддат ушлаб турилиши мумкин эмас. Шахсни ушлаш чоғида унга тушунарли тилда унинг ҳуқуқлари ва ушлаб турилиши асослари тушунтирилиши шарт.

Жиноят содир этганликда айбланаётган шахс унинг айби қонунда назарда тутилган тартибда ошкора суд муҳокамаси йўли билан исботланмагунча ва суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланмагунча айбсиз деб ҳисобланади. Айбланувчига ўзини ҳимоя қилиш учун барча имкониятлар таъминланади. Айбдорликка оид барча шубҳалар, агар уларни бартараф этиш имкониятлари тугаган бўлса, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки маҳкумнинг фойдасига ҳал қилиниши керак.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбсизлигини исботлаши шарт эмас ва исталган вақтда сукут сақлаш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкин. Ҳеч ким ўзига ва яқин қариндошларига қарши гувоҳлик беришга мажбур эмас. Агар шахснинг ўз айбини тан олганлиги унга қарши ягона далил бўлса, у айбдор деб топилиши ёки жазога тортилиши мумкин эмас. Озодликдан маҳрум этилган шахслар ўзига нисбатан инсоний муомалада бўлиниши ҳамда инсон шахсига хос бўлган шаъни ва қадр-қиммати ҳурмат қилиниши ҳуқуқига эга. Шахснинг судланганлиги ва бундан келиб чиқадиган ҳуқуқий оқибатлар унинг қариндошлари ҳуқуқларини чеклаш учун асос бўлиши мумкин эмас.

Ҳар кимга малакали юридик ёрдам олиш ҳуқуқи кафолатланади. Қонунда назарда тутилган ҳолларда юридик ёрдам давлат ҳисобидан кўрсатилади. Ҳар бир шахс жиноят процессининг ҳар қандай босқичида, шахс ушланганида эса унинг ҳаракатланиш эркинлиги ҳуқуқи амалда чекланган пайтдан эътиборан ўз танловига кўра, адвокат ёрдамидан фойдаланиш ҳуқуқига эга. Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи айбловнинг моҳияти ва асослари тўғрисида хабардор қилиниш, унга қарши ёки унинг фойдасига гувоҳлик бераётган шахсларнинг сўроқ қилинишини талаб этиш, таржимон ёрдамидан фойдаланиш ҳуқуқига эга. Қонунни бузган ҳолда олинган далиллардан одил судловни амалга ошириш чоғида фойдаланишга йўл қўйилмайди. Жиноят учун ҳукм қилинган ҳар ким қонунда белгиланган тартибда ҳукмнинг юқори турувчи суд томонидан қайта кўриб чиқиши ҳуқуқига, шунингдек, афв этиш ёки жазони енгиллаштириш тўғрисида илтимос қилиш ҳуқуқига эга. Ҳуқуқбузарликлардан жабрланганларнинг ҳуқуқлари қонун билан муҳофаз қилинади. Давлат жабрланганларга ҳимояланиши ва одил судловдан фойдаланиши таъминлайди, уларга етказилган зарарнинг ўрни қопланиши учун шарт-шароитлар яратади.

Ҳеч ким расмий эълон қилинмаган қонун асосида ҳукм қилиниши, жазога тортилиши, мол-мулкдан ёки бирон-бир ҳуқуқидан маҳрум этилиши, айна бир жиноят учун такроран ҳукм қилиниши мумкин эмас.

Бир қарашда бу нормалар Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексида акс эттирилган бўлиб, Конституцияда кўрсатиш шарт эмасдек кўринади. Лекин республикамизнинг асосий аҳолиси Конституцияни мактабданок ўрганишини, Жиноят-процес-

суал кодекси талаблари эса фақат ихтисослашган юридик таълим муассасаларида ўргатилишини ҳисобга оладиган бўлсак, бу жуда тўғри ва оқил қарор эканлиги равшан бўлади.

Шу билан бирга, Конституция лойиҳасида ҳар ким Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига ва халқаро шартномаларига мувофиқ, агар давлатнинг ҳуқуқий ҳимояга доир барча ички имкониятлардан фойдаланиб бўлинган бўлса, инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилувчи халқаро органларга мурожаат этишга ҳақли эканлиги белгиланмоқда. Бу ўзига хос янгиликдир. Бундан ташқари, суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш мақсадида Судьялар олий кенгашининг барча аъзоларини Сенат томонидан сайлаш тизимини киритиш таклифи киритилмоқда.

Инсон ҳуқуқларини сўзсиз таъминлаш, адвокатлар нуфузини янада ошириш ва уларнинг мустақиллигини таъминлаш мақсадида адвокатура институти алоҳида XXIV бобда ўз аксини топмоқда. Унга мувофиқ, жисмоний ва юридик шахсларга малакали юридик ёрдам кўрсатиш учун адвокатура фаолият кўрсатади. Адвокатура фаолияти қонунийлик, мустақиллик ва ўзини ўзи бошқариш принципларига асосланади. Адвокатурани ташкил этиш ва унинг фаолияти тартиби қонун билан белгиланади.

Адвокат ўз касбий вазифаларини амалга ошираётганда унинг фаолиятига аралашшга йўл қўйилмайди. Адвокатга ўз ҳимоясидаги шахс билан монеликсиз ва холи учрашиш, маслаҳатлар бериш учун шарт-шароитлар таъминланади. Адвокат, унинг шаъни, қадр-қиммати ва касбий фаолияти давлат ҳимоясида бўлади ва қонун билан муҳофаз қилинади.

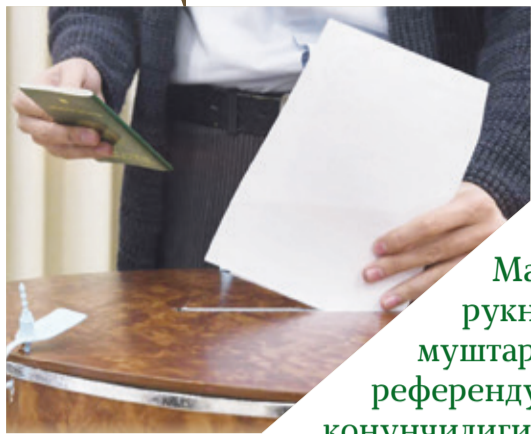
Амалдаги Конституциянинг моддалари 128 тадан 155 тага кўпаймоқда, нормалари 275 тадан 434 тага, яъни қарийб 65 фоизга кўпаймоқда.

Мазкур Қонун лойиҳасига кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий суди одил судловни амалга оширишда судлар томонидан конституциявий нормалар тўғри ва бир хилда қўлланилишини таъминлаш мақсадида барча инстанция судлари томонидан ишларни кўриб чиқишнинг ушбу Конституциявий қонун таҳриридаги Ўзбекистон Республикаси Конституцияси нормаларини тўғридан-тўғри амал қилувчи ҳужжат сифатида қўллаш юзасидан ягона суд амалиёти тўғрисидаги Олий суд Пленуми қарорини уч ойлик муддатда қабул қилиш вазифаси ҳам юклатилиши эълон қилинмоқда.

Энг муҳими, тарихимизда илк маротаба Конституциянинг қабул қилиниши бевосита халқимизнинг хоҳиш-иродасига боғлиқ бўлиб, халқ овоз берганидан кейин қўшимча ҳужжатлар қабул қилиниши шарт эмас, яъни Парламентда муҳокамадан ўтиши ва Президент томонидан имзоланишига зарурат қолмайди.

Янги таҳрирдаги Конституция бевосита халқ томонидан қабул қилиниб, тўғридан-тўғри амалга киритиладиган биринчи ҳужжат бўлади.

Садриддин ЭШАНКУЛОВ,
 Ўзбекистон Республикаси
 Ҳарбий судининг раиси

АВВАЛ — ИНСОН, Кейин — Жамият ва Давлат

Мазкур рукн остида муштарийларга референдум қонунчилиги ва амалиёти бўйича туркум мақолалар бериб бориш назарда тутилган. Бу орқали референдум ўтказувчи участка комиссияларини тузиш тартиби ва улар фаолиятининг асосий жиҳатлари, референдумда овоз берувчи фуқароларнинг рўйхати билан ишлаш, муддатидан олдин овоз беришни ташкил этиш ва ўтказиш, референдум ўтказувчи участка комиссиясининг фаолияти, референдум участкасида овозларни санаб чиқиш ва натижаларни белгилаш, референдум ўтказувчи участка комиссиясининг оммавий ахборот воситалари вакиллари, кузатувчилар билан ҳамкорлиги ҳақида маълумот ва тушунчаларга эга бўлишингиз мумкин.

МУДДАТИДАН ОЛДИН ОВОЗ БЕРИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ

Референдум участкаларида овоз беришни ташкил этиш ва уни ўтказиш учун зарур бўлган бинолар ва жиҳозларни давлат органлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар участка комиссиялари ихтиёрига бепул бериб турадилар.

Лозим бўлган даражада жиҳозланган овоз бериш хоналари туман ва шаҳар ҳокимликлари томонидан участка комиссияларига референдум ўтказиладиган кундан камида 11 кун олдин тақдим этилиши керак.

Нега? Чунки «Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида»ги қонуннинг 35-моддасида:

«Муддатидан олдин овоз бериш референдумга ўн кун қолганида бошланади ва референдумга уч кун қолганида тугалланади. Муддатидан олдин овоз беришни ўтказиш вақти Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси томонидан белгиланади ва фуқароларнинг, кўзатувчиларнинг эътиборига оммавий ахборот воситалари орқали етказилади», деб белгиланган.

Демак, муддатидан олдин овоз бериш референдумга ўн кун қолганида бошланишини инобатга олиб, овоз бериш хоналари туман ва шаҳар ҳокимликлари томонидан участка комиссияларига референдум ўтказиладиган кундан камида 11 кун олдин тақдим этилиши керак.

Ўз навбатида, референдум ўтказувчи участка комиссиялари жойлашган бинолар ўрнатилган тартибда жиҳозланиши ва қуйидагиларга эга бўлиши керак:

- Ўзбекистон Республикасининг давлат байроғи (бинонинг устида ва ичида);
- Ўзбекистон Республикасининг давлат герби (бинонинг ичида);
- референдум участкасининг тартиб рақами кўрсатилган пешлавҳа;
- ёруғ ва кенг овоз бериш хонаси;
- қулфланадиган сейф ёки металл шкаф;
- ёзув анжомлари билан таъминланган яширин овоз бериш кабиналари (1 000 нафаргача овоз берувчи фуқаро учун камида 2 та, 2 000 нафаргача овоз берувчи фуқаро учун камида 3 та, 3 000 нафаргача овоз берувчи фуқаро учун камида 4 та);
- жисмоний имконияти чекланган шахслар учун мўлжалланган яширин овоз бериш кабиналари;
- стационар овоз бериш қутиси;
- кўчма овоз бериш қутиси;
- пластмассали пломба-лар (умумий 7 дона, шундан

3 таси стационар овоз бериш қутиси учун, 1 таси кўчма овоз бериш қутиси учун, 1 таси қоп учун, 2 таси захира учун);

- участка комиссиясининг муҳри;
- зарур мебеллар, оргтехника воситалари (компьютер, принтер, сканер, нусха кўчирувчи ускуна, UPS, телефон, телевизор);
- иккидан кам бўлмаган СЖБАТ талабларига жавоб берувчи компьютер ва уларга керакли бўлган мосламалар (UPS, принтер, сканер ва бошқалар) ҳамда ўзлуксиз интернет алоқаси;
- кўзатувчилар учун алоҳида жойлар;
- ёнғинга қарши воситалар.

Шунингдек, участка комиссияси жойлашган бинода референдумга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишга тааллуқли стендлар бўлиши лозим.

Овоз бериш биносида ёки бевосита унинг олдида участка комиссияси стенд жиҳозлайди, унга овоз бериш бюллетенининг намунаси ва уни тўлдириш тартиби жойлаштирилади, агар референдумга қонун лойиҳаси қўйилган бўлса, стендга шу лойиҳанинг матни ҳам жойлаштирилади.

Овоз бериш хонасига олиб борувчи йўлларда белгиланган шаклдаги кўрсаткичлар кўринарли жойларга жойлаштирилиши керак.

Участка комиссияси бинони пештоқига белгиланган шаклда референдум участ-

каси тартиб рақами ёзилган пешлавҳа жойлаштирилади, бинога кириш жойида ногиронлар аравачасига мослаштирилган нишаб йўлаклари (пандуслар) бўлиши ва уларнинг белгиланган талабларга (эни камида 90 сантиметр, чиқиш бурчаги 30° дан кўп бўлмаган) мос келиши керак.

Референдум кунини ўз яшаш жойида бўлиш имкониятига эга бўлмаган овоз берувчи фуқаро муддатидан олдин овоз бериш ҳуқуқига эга.

Овоз берувчи фуқаролар рўйхатини аниқлаштириш ишлари олиб борилаётган вақтда фуқароларга муддатидан олдин овоз беришни амалга ошириш имконияти ва бошқа ҳуқуқлари тушунтирилади.

Участка комиссияси аъзоси муддатидан олдин овоз берган овоз берувчи фуқарони СЖБАТдаги овоз берувчи фуқаролар рўйхатида муддатидан олдин овоз берган фуқаро сифатида белгиланиши амалга ошириб келади.

Овоз берувчи фуқароларнинг рўйхатларига ўзгартишлар киритиш референдумга 5 кун қолганида тўхтатилади.

Участка комиссияси котиби референдумга 3 кун қолганида ўз худудидаги овоз берувчи фуқароларнинг охириги рўйхатларини СЖБАТдан юклаб олади, чоп этади ва участка комиссияси раисига тақдим қилади.

**Мудофаа вазирлиги
 Тарбиявий ва
 мафкуравий ишлар
 бош бошқармаси**

✓ MANGU MAYOQ

Юртимизда охириги йилларда иқтисодиёт, фан, санъат, спорт, қолаверса, жамиятимизнинг барча жабҳаларида амалга оширилган ислохотлар натижасида рўй берган улкан ўзгаришлар, халқимизнинг ҳаёт тарзини тубдан ўзгартирди, янги ва сифатли поғонага кўтарди, ота-боболаримиз орзу-ҳавас қилган кунларга етиб келдик.

Бутун халқимиз билан бирга ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари ҳам тарихий аҳамиятга эга бўлган Конституциямизнинг референдумига катта тайёргарлик кўрмоқдалар. Инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишнинг кафолатларини кучайтириш ва механизмларини мустаҳкамлашга қаратилган янги таҳрирдаги Конституцияга ислохотлар доирасида киритилган ўзгариш ва қўшимчаларни ҳарбийларимиз ва уларнинг оила аъзолари чуқур ўрганиб, қўллаб-қувватламоқда.

Халқимизнинг анъанавий оилавий қадриятлари, никоҳга кирувчи ёшларнинг ихтиёрий розилиги ва тенг ҳуқуқлилигига асосланган оила институтини тўлақонли ривожлантириш ва мустаҳкамлашга қаратилган меъёрлар Конституциямизда ўз ўрнини олаётганлиги барчани қувонтирмоқда.

Давлат ва жамият болаларда ҳамда ёшларда миллий ва умуминсоний қадриятларга содиқликни, мамлакатидан ҳамда халқнинг бой маданий меросидан фахрланишини, ватанпарварлик ва Ватанга бўлган меҳр-муҳаббат туйғуларини шакллантириши тўғрисида ғамхўрлик

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УЛУҒЛАНГАН ЮРТ

қилиши, хотин-қизларнинг таълим олишлари, илм-фан билан шуғулланишлари учун шароит яратиш давлатнинг алоҳида вазифасига айланиши ҳар бир Ўзбекистон фуқаросида миллий ғурур ва ифтихорни юксалтирмоқда.

Ер зотида мавжуд бўлган ҳар бир давлатнинг, халқнинг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ҳуқуқларини акс эттирувчи ҳамда ўша юртининг фахри саналувчи муҳим ҳужжати бор. Биз ҳам том маънода Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси билан ҳақли равишда фахрланамиз. Энди ундаги ҳар бир модда ҳуқуқий онг ва маданиятимиздан, ўзлигимиздан, миллий менталитетимиздан, миллий ва умумбашарий қадриятларимиздан келиб чиққан ҳолда тузилган ва биз уни тўлақонли, мукамал ҳужжат деб айта оламиз.

Бош қомусимиз ҳақида узоқ гапиришимиз мумкин. Лўнда қилиб айтганда, Конституция – халқимизнинг истиқлол йилларида эришган улкан тарихий ютуғидир. Зотан, Асосий қонунимиз суверен мустақил давлатчилигимизнинг тамал тоши бўлди. Бугун вақт ўтиши билан ҳаётнинг ўзи мамлакатимиз эришаётган юксак марралар, халқимизнинг орзу-умидлари, бугунги ва келажак манфаатларига жавоб берадиган қоида ва принципларнинг нақадар тўғри эканлигини исботламоқда.

Ҳақиқатан ҳам юртимизда ҳуқуқий-демократик ва очик фуқаролик жамияти, эркин бозор муносабатларига асосланган иқтисодиётни қуриш, халқимиз учун обод ва фаровон ҳаёт барпо этиш,

халқаро майдонда ўзимизга муносиб ўрин эгаллашда Қомусимиз том маънода мустаҳкам замин яратди.

Конституция – биз учун нафақат муҳим, ҳаётини қўлланма, балки ғурур, ифтихор, қолаверса, шу заминда истиқомат қилаётган миллати, тили, динидан қатъи назар барча инсонлар учун мустаҳкам ҳимоядир.

Бош қомусимиз нафақат бугунги куннинг, балки эртанги кунимиз, қураётган жамиятимизнинг истиқболини аниқлаб берувчи ҳужжат, фарзандларимизнинг йўлини мангу ёритиб борувчи маёқдир!

**Тамара МАМАНОВА,
 ЖҒМҲО етакчи
 мутахассиси**

АВТОМАТЛАШГАН

Сунъий интеллект (AI) асосида кўшинларни бошқариш – тез ривожланаётган соҳа бўлиб, у кўшинлар назоратини кучайтириш ва қарор қабул қилиш имкониятларини яхшилашга хизмат қилиши мумкин.

Кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш жанг майдонидаги динамик вазиятларга жавоб бериш самарадорлиги, аниқлиги ва тезлигини сезиларли даражада ошириши тўғрисида ҳарбий операциялар натижаси яхшиланади. Шу билан бирга, ҳарбий операцияларда сунъий интеллектдан фойдаланиш муҳим ахлоқий ва ҳуқуқий муаммоларни, шу жумладан, инсон ҳуқуқлари бузилиши эҳтимоли, жавобгарлик ва бундай технологиялардан фойдаланишда шаффофлик зарурлиги билан боғлиқ муаммоларни келтириб чиқаради. Шундай қилиб, кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш билан боғлиқ фойда ва хавфларни тўлиқ тушуниш ҳамда сунъий интеллектни ҳарбий операцияларга қўшишнинг потенциал оқибатларини диққат билан кўриб чиқиш жуда муҳимдир.

Ушбу мақолада биз кўшинларни автоматлашган бошқарувни ташкил этишда сунъий интеллектнинг роли ҳақида тўлиқ маълумот берамиз ва ҳарбий операцияларда сунъий интеллектдан фойдаланиш билан боғлиқ баъзи фойда ва хавфларни кўриб чиқамиз.

Кўшинларни бошқаришда AIнинг роли

AI кўшинларни бошқаришни кучайтириш учун разведка, логистика ва жанговар операциялар каби турли хил шароитларда ишлатилиши мумкин. Разведка соҳасида AI сунъий йўлдош тасвирлари, ҳаво кузатуви ва бошқа манбалардан олинган катта миқдордаги маълумотларни таҳлил қилишда ёрдам бериши мумкин, бу кўшин ҳаракатлари, рельеф ва бошқа муҳим омиллар ҳақида реал вақтда маълумот беради. Логистикада сунъий интеллект таъминот занжирлари ва транспорт йўналишларини оптималлаштириш учун ишлатилиши мумкин, бу кўшинларнинг тўғри жиҳозланганлигини ва муваффақиятли миссиялар учун зарур ресурслар билан бутланишини таъминлайди.

Жанговар операцияларда AIнинг энг муҳим роли, кўшинларни бошқаришда датчиклар, дронлар ва бошқа учувчисиз тизимларни ўз ичига олган кенг манбалардан олинган маълумотларни таҳлил қилиб, ҳарбий раҳбарларга кўшинлар ҳаракати, нишонни аниқлаш ва бошқа муҳим омиллар тўғрисида кўпроқ хабар бериб, қарорлар қабул қилишга ёрдам беради. Бу қарор қабул қилиш самарадорлиги, аниқлиги ва тезлигини ошириш орқали жанговар вазиятларда қутулган натижаларга эришилиши мумкин.

Ушбу операцион имтиёزلардан ташқари, кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш қурбонлар хавфини камайтиришга ва инсон хатоси таъсирини минималлаштиришга ёрдам беради. Мисол учун, сунъий интеллект билан ишлайдиган автоном тизимлар кўшинларни зарар етказмасдан, бомба зарарсизлантириш ёки душман ҳудудида разведка ўтказиш каби хавфли вазифаларни бажариш учун ишлатилиши ва кўшинларни бошқаришнинг айрим жиҳатларини автоматлаштириш орқали жанговар вазиятларда жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган хатолар ёки хатолар хавфини камайтириши мумкин.

Ривожланган давлатлар тажрибаси

AI ёрдамида кўшинларни бошқариш аллақачон энг кўзга кўринган турли хил усуллар – учувчисиз учиш аппаратлари ва ер усти роботлари орқали қўлланилмоқда. Учувчисиз учиш аппаратлари ҳарбий операцияларда тобора кенг тарқалган бўлиб, уларни бошқариш ва ишлатишда AI асосий роль ўйнайди. AI ҳарбий раҳбарларга юқори даражадаги қарорларни қабул қилишга эътибор беришга имкон берадиган йўналишни режалаштириш ва тўсиқлардан қочиш каби бошқарувнинг айрим жиҳатларини автоматлаштириш учун ишлатилиши мумкин. Учувчисиз учиш аппаратлари, ҳарбий хизматчиларга кўшин ҳаракатлари, душман позициялари ва бошқа омиллар ҳақида муҳим маълумотларни тақдим этадиган реал вақт режимида уларни таҳлил қилиш имконини берувчи сунъий интеллектдан фойдаланадиган сенсорлар ва камералар билан жиҳозланади.

Ёрдаги роботлар сунъий интеллект ёрдамида кўшинларни бошқаришнинг яна бир намунаси бўлиб, кузатув ва разведкадан тортиб, бомба йўқ қилиш ва ҳатто жанговар операцияларга бўлган кенг кўламли вазифаларни бажариш учун ишлатилиши мумкин. AI робот бошқарувининг навигация ва тўсиқлардан қочиш каби баъзи жиҳатларини автоматлаштириш учун ишлатилиши мумкин, бу эса ҳар-

БОШҚАРУВНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТНИНГ РОЛИ

бий хизматчиларга кўпроқ стратегик қарорлар қабул қилишга эътибор қаратиш имконини беради. Ёрдаги роботлар реал вақт режимида маълумотларни таҳлил қилиш учун сунъий интеллектдан фойдаланадиган сенсорлар ва камералар билан жиҳозланиши мумкин, бу эса ҳарбий хизматчиларга кўшинлар ҳаракати, рельеф ва бошқа омиллар ҳақида муҳим маълумотларни тақдим этади.

Учувчисиз учиш аппаратлари ва ер роботлари кўшинларни бошқариш нўқтаи назаридан муҳим имкониятларни тақдим қилса-да, улар ҳам эътиборга олиниши керак бўлган чекловларга эга. Масалан, иккала технология ҳам алоқа тармоқларига жуда боғлиқ ва душман муҳитдаги аралашув ёки бузилишларга қарши ҳимоясиз бўлиши мумкин. Бундан ташқари, AI кўшинларни бошқаришнинг айрим жиҳатларини автоматлаштиришга ёрдам бериши мумкин бўлса-да, инсон қарорларини қабул қилишнинг ўрнини боса олмайди. Шунинг учун у тажрибали ҳарбий хизматчилар билан биргаликда ишлатилиши керак. Ва ниҳоят, ушбу технологиялардан фойдаланиш билан боғлиқ ахлоқий мулоҳазалар мавжуд, шу жумладан, фуқаролик қурбонлари эҳтимоли ва улардан масъулиятли ҳамда шаффоф фойдаланишни таъминлаш зарурати.

Хулоса қилиб айтганда, кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш ҳарбий операцияларни инқилоб қилиш имкониятига эга бўлиб, қарор қабул қилишнинг самарадорлиги, аниқлиги ва тезлиги жиҳатидан катта фойда келтиради. Шу билан бирга, у диққат билан кўриб чиқиши керак бўлган муҳим ахлоқий ва ҳуқуқий фикрларни, шу жумладан, инсон ҳуқуқлари бузилиши, AI алгоритмларидаги тарафқашлик ва жавобгарлик масалаларини кўтаради.

Ушбу қийинчиликларга қарамай, ҳарбий тузилмалар энг янги технологиялар ва имкониятлардан фойдаланишга интилаётгани сабабли, кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланиш келгуси йилларда тобора кенг тарқалиб бормоқда. Кўшинларни бошқариш ва ҳарбий операцияларда сунъий интеллектдан хавфсиз ва самарали фойдаланишни таъминлаш учун шаффофлик ва ҳисобдорликка содиқлик билан бирга, доимий тадқиқотлар ва ишланмалар зарур бўлади.

Кўшинларни бошқаришда сунъий интеллектдан фойдаланишнинг калити потенциал фойда ва потенциал хавф ҳамда чекловлар ўртасидаги мувозанатни бузишдир. Ҳарбий операцияларда сунъий интеллект технологияларини ишлаб чиқиш ва жойлаштиришга жиддий ёндашиш орқали ушбу технологиялар кўшинларимизни қўллаб-қувватлаш ва миллий хавфсизлик манфаатларимизни ҳимоя қилиш учун ишлатилишини таъминлашимиз мумкин.

**Б. УРМАНОВ,
С. ҒУЛОМОВ**

РОБОТЛАШТИРИЛГАН МУҲАНДИСЛИК ТЕХНИКАЛАРИ

Замонавий халқаро муносабатларнинг турли субъектлари ўртасидаги мавжуд иқтисодий, сиёсий, ҳарбий ва бошқа соҳалардаги қарама-қаршиликларни ҳарбий куч билан ҳал этиш ҳолатлари тобора кучайиб бормоқда.

Бу эса, ўз навбатида, қуролли кучларни ривожлантириш соҳасида, хусусан, муҳандислик қўшинларида роботлаштирилган (робот) техника воситаларининг жанговар ҳаракатларда қўлланилишида намоён бўлмоқда.

XXI аср ҳарбий низолар тажрибасини инobatга олган ҳолда барча давлатлар қаторида НАТО давлатлари қўшинларида ҳам босқичма-босқич муҳандислик қурол-аслаҳаларини замонавий робот техникалар билан ривожлантириш ва шу орқали шахсий таркиб орасидаги йўқотишлар сонини камайтиришга қаратилган.

Ушбу тадбирлар хорижий армияларда амалга ошириладиган «Муҳандислик таъминоти ва мина уруши» концепциясида ифода этилган ва бу жанговар ҳаракатларда муҳандислик таъминотининг роли ва принципларини ҳамда НАТО

армияси муҳандислик қўшинларининг ўрта ва узоқ даврга мўлжалланган ривожланиш истиқболларини аниқлаб беради.

НАТО давлатлари муҳандислик таъминоти вазифаларини бажариш учун қуруқликдаги қўшинларнинг қурол-аслаҳаси, ҳарбий ва махсус техникаларни роботлаштириш қўйидаги икки йўналишда ўз аксини топмоқда:

Биринчидан, қурол-аслаҳа, ҳарбий ва махсус техникаларни экипажсиз бошқариш мақсадида масофадан бошқариш воситаларининг бирлаштирилган мажмуаларини (модулларини) яратиш;

иккинчидан, ихтисослаштирилган робот мажмуаларни ишлаб чиқиш ва қўллаш. Иқтисодий ва вақт кўрсаткичларидан ютиш мақсадида мавжуд бўлган жанговар филдиракли ва изли платформалар шассидан фойдаланиш, бу эса нолдан ишлаб чиқиладиган робот мажмуаларга нисбатан техник ва иқтисодий кўрсаткичлари бўйича анча даромадли ҳисобланади.

Бундан ташқари, мавжуд қурол-аслаҳа, ҳарбий ва махсус техникалар намуналаридан фойдаланиш натижасида робот техника воситаларининг базавий платформаларида мослаштириш ва ўрнатиш мумкин бўлган жанговар

бошқарув модулларининг истиқболдаги универсал мажмуалари сезиларли даражада яхшиланади.

Биринчи йўналишга АҚШнинг масофадан бошқариш ускуналарини мисол қилса бўлади. Жумладан, М-60А3 танки базасида ўрнатилган «Пантера» мина қўриқлаш кемаси, М1А2 танкига асосланган «Абрамс Пантера» мина қўриқлаш кемаси тўлиқ изли роликли тралл билан жиҳозланган.

Ушбу муҳандислик техникалари мина майдонларидан ўтиш ва душман ўқлари остида муҳандислик ишларини олиб бориш учун фойдаланилади.

Иккинчи йўналиш эса роботлаштирилган микро, мини, энгил ва ўрта тоифадаги робот мажмуаларидир. Улар объектларда муҳандислик разведкаси, ташиш (манипуляция) ва портловчи моддаларни зарарсизлантириш учун қўлланилади. Энгил, ўрта оғирликдаги роботлаштирилган мина траллар тоифасига қараб хавфсизлиги ва махсус жиҳозлари билан бир-биридан фарқ қилади. Таъкидлаш жоизки, ҳозирги жанговар ҳаракатларда замонавий муҳандислик воситаларидан кенг фойдаланилмоқда. Биз уларнинг айримларини келтириб ўтаемиз:

– минисапёр робот (қийин ҳудудларда портловчи объектларни аниқлаш ва локализация қилиш учун) «iRobot 110 First Look»;

– минитралл «MARM-CSM160»;

– энгил тоифали робот-сапёр «iRobot EOD 510 PASCBOT».

Етакчи хорижий давлатлар (Россия, Хитой, Исроил ва НАТО давлатлари қўшинлари) тажрибасидан келиб чиққан ҳолда роботлаштирилган муҳандислик техник комплексларини такомиллаштириш зарурияти қўйидагиларда тавсифланади:

– ҳаракатланиш параметри ва оптимал маршрутларни танлаш, шунингдек, тўсиқларнинг характери ва турини мустақил кузатиш,

уни баҳолашга қодир бўлган автоном кузата оладиган тактик филдиракли ва занжирли машиналарни ривожлантириш;

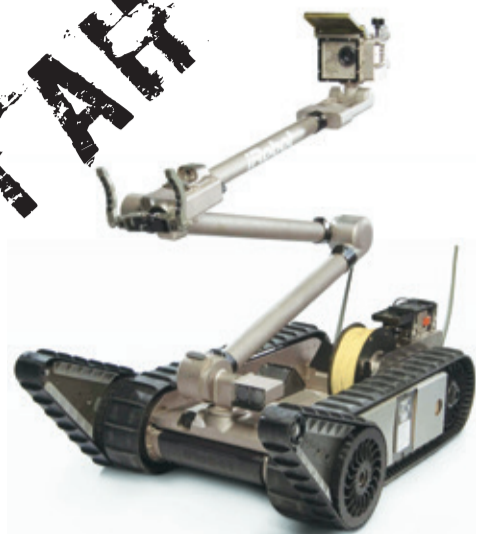
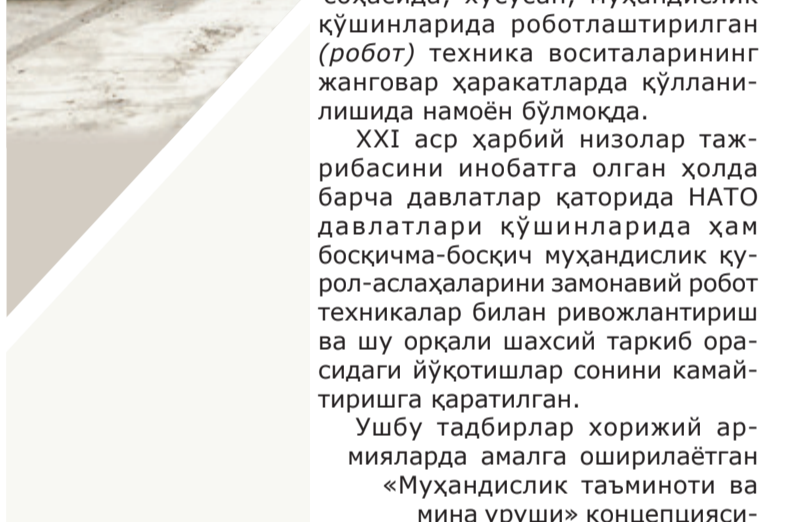
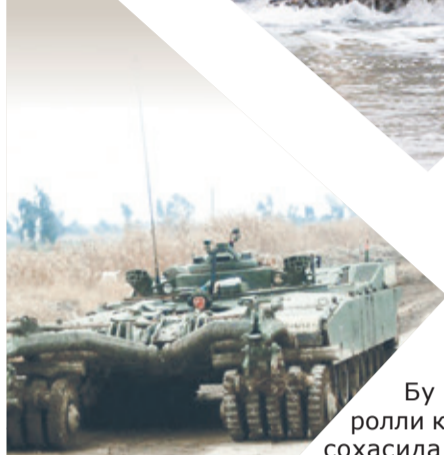
– овозли буйруқларни танийдиган ва бажара оладиган, шунингдек, бўлинма таркибида мустақил ҳаракатланадиган қурол-аслаҳа, ҳарбий ва махсус техника намуналарини яратиш.

Шунингдек, ушбу дастур доирасида «Аватар» номли бошқарув тизимига эга автоном ва ярим автоном гуманоид тизимлар ишлаб чиқиш ҳам назарда тутилган.

Бир сўз билан айтганда, инновацион ишланмалар асосида ҳозирда муҳандислик қуролларини роботлаштириш ва уларни барча соҳаларда қўллаш тенденциялари тобора авж олмақда. Айниқса, Туркия ва Сурия давлатларида содир бўлган зилзила оқибатларини бартараф этишда роботлаштирилган тизимларнинг кенг фойдаланилганлиги бунга яққол мисол бўла олади.

Дунёда ноанъанавий хавф ва таҳдидлар, табиий ва техноген офатлар қўлами кенгайиб бораётган шундай бир шароитда муҳандислик таъминоти вазифаларини турли шароитларда ва ҳудудларда бажара оладиган, юқори самарадорликка эга бўлган, шу билан бирга, икки ва кўп мақсадли инновацион воситалар билан қуролланган муҳандислик қўшинларига эҳтиёж йил сайин ортиб бораётгани табиий ҳолдир. Ушбу истиқболли йўналишда мамлакатимизнинг барча соҳаларида роботлаштирилган техникаларни ривожлантириш ва қўллаш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилаётгани яқин келажакда ўз самарасини бериши шубҳасиз.

**Подполковник
Бобир ЧОРШАНБИЕВ,
ЎР ҚК Ҳарбий мерос ва
замонавий тадқиқотлар
институтининг бош илмий
ходими, ҳарбий фанлар
бўйича фалсафа доктори
(PhD)**

ПРОФЕССИОНАЛ АРМИЯ

БОШҚАРУВИ ИННОВАЦИОН ЛОЙИХАЛАРДА

Бугунги кунда Мудофаа вазирлиги кўшинларида замон талабларига мос профессионал армияни модернизация қилиш борасида кенг қамровли ишлар олиб борилмоқда. Хусусан, барча кўшин турларини доимий жанговар шай ҳолда тайёрлаш, уларнинг ҳарбий қудратини янада ошириш, бошқарувни автоматлаштирилган тизимга ўтказиш юзасидан турли инновацион лойиҳалар, тадқиқотлар ўтказилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Ахборот-коммуникация технологиялари ва алоқа ҳарбий

институтда бўлиб ўтган «Профессионал армия бошқаруви ривожланишида инновациялар ва рақамлашти-

ришнинг ўрни» мавзусидаги V Халқаро илмий-амалий конференция ҳам ўзида бир қатор инновацион янгиликлар ва бу борадаги муаммолар ечимига эътибор қаратгани билан ҳам муҳим аҳамият касб этди.

Ҳар йили анъанавий тарзда ўтказиб келинаётган мазкур халқаро илмий-ама-

лий конференция бу гал 4 та муҳим шубҳадан ташкил топиб, маърузачилар Қуролли Кучларда рақамлаштирилган тизимларнинг дастурий ва техник таъминоти, киберхавфсизликни ривожлантириш истиқболлари, ҳарбий кадрларни тайёрлашда рақамли ва инновацион технологиялардан фойдаланиш самарадорлиги, телекоммуникация, радиоалоқа, радиолокация, симсиз технологиялар

ҳамда радиоэлектрон разведка ва кураш тизимларини ривожлантириш истиқболлари йўналишларида муҳим таҳлилий мулоҳазаларини билдириб ўтишди.

Дарвоқе, Ўзбекистонда аккредитациядан ўтган ҳарбий-дипломатик корпус вакилларининг ушбу конференциядаги иштироки ва қимматли маърузалари мавзунинг нақадар долзарблигини яққол кўрсатади.

Шунингдек, конференция доирасида «Кибер спорт», «Суморобот» (роботлар жанги) мусобақалари, Қуролли Кучлар тизимидаги инновацион ишланмалар кўргазмалари ҳам ташкил этилди.

Ўтказилган ушбу халқаро илмий-амалий конференция соҳадаги кўплаб долзарб масалаларнинг ечимини илмий ёндашув асосида топишни мақсад қилиб қўйгани билан ҳам фойдали бўлди.

Катта лейтенант Бобур ЭЛМУРОДОВ, «Vatanparvar»

TAJRIBA

ТИББИЁТДА ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий клиник госпиталида тиббиёти ривожланган давлатлардан мутахассислар жалб этилган ҳолда жарроҳлик амалиётлари ўтказиб келинмоқда. Бу галги мутахассислар ҳиндистонлик шифокорлар бўлиб, улар асосан травматология йўналишидаги беморлар билан амалий иш олиб боришди.

Тиббиёт – бир сония бўлсин, изланиш ва янгиланишдан тўхтамайдиган соҳа. Шунинг учун ҳарбий шифокорлар соҳа янгиликларидан бохабар бўлиб, тиббиёти ривожланган давлатлар тажрибасини ўрганиб келмоқда. Бунга ёш мутахассисларнинг ўтган йили Жанубий Корея, Ҳиндистон ва Германия давлатида ўз малакасини оширгани ёрқин мисол. Ундан ташқари, тиббиёт соҳасида ўз ўрнига эга бўлган тажрибали мутахассисларнинг Марказий ҳарбий клиник госпиталда жарроҳлик амалиётлари ўтказаяётгани ҳам таҳсинга лойиқ.

Ҳиндистонлик шифокорлар билан ўтказилган жарроҳлик амалиёти тизза бўғимида муаммоси бўлган беморга имплантант ўрнатиш бўйича бўлиб ўтди. Жарроҳлик амалиёти Ҳиндистондаги нуфузи юқори бўлган «Aakash Healthcare» клиникаси директори доктор Ашиш Чоудри бошчилигида ўтказилди.

– Бугунги травматология йўналишида ўтказилган жарроҳлик амалиёти бизнинг тиббиёт масканимизда аввал ўт-

казилмаган, – дейди тиббий хизмат полковниги Худойқул Раҳимқулов. – Тизза бўғимларида муаммоси бўлган беморнинг иккала тиззасига ҳам имплантант ўрнатилди. Малакали мутахассислар билан ўтказилган ҳамкорликдаги жарроҳлик амалиёти муваффақиятли ўтди. Келгусида кардиохирургия, неврохирургия, урология, хирургия, кўз микрохирургияси ва таракал хирургия каби йўналишларда ҳам халқаро мутахассисларни госпи-

талга жалб этишни режалаштирганмиз. Бундан кўзланган асосий мақсад, жарроҳлик амалиётини хорижда ўтказиши керак бўлган беморларга енгиллик яратиш, ортиқча харажат ва сарсонгарчиликларининг олдини олишдан иборат. Бунинг учун Мудофаа вазирлиги Марказий ҳарбий клиник госпиталида барча шарт-шароитлар яратилган.

Шерзод ШАРИПОВ, «Vatanparvar»

Muallif suratga olgan

Ўтмишини билишни хоҳламаганлар ўтмишини билладими? Йўқ, албатта. Аммо бундай ҳукмни чиқаришга шошилмайлик. Ҳар биримизнинг шахсий фаолиятимиз ортимизда ўз тарихимизни маълум излар орқали қолдириб келади. Биз ҳаммамиз халқ, миллат, жамият тушунчаларини ташкил қилганимиз учун ҳар биримизнинг қилган ишларимиз, жамиятнинг, демак, ҳар бир халқ ва миллатнинг тарихини яратади. Шундай экан, ер юзида одамлар алоҳида, бир-биридан айро ҳолда яшаганми, деган саволга қай бир оролда қолиб кетган қандайдир қабилани олмаганда, биз, ерликлар бирга яшаб келганлигимизга далиллар жуда кўп. Айниқса, туркийларнинг қилган ишлари, бажарган амаллари, тарихда қолдирган излари салкам ҳамма ерликларнинг Фиръавнлардан тортиб Америка ҳиндулари маданий-маърифий, моддий-маънавий ва бошқа тарихларида из қолдирган ва уларни топсак бўлади.

вақтлар бирлигимизни ҳам кўрсатади. Худди шу ҳолатни биз хиндларда ҳам кўраемиз. Уша даврлардан бизга кўришиш ва сўрашишдаги «омонмисан» етиб келган бўлса, шу ўринда «Хиндлар билан алоқаларимизни кўрсатадиган сўз ва бирикмалар ҳам борми?» деган савол туғилади. Бунинг учун хиндлардаги «шакьямуна» сўзига кейинчалик тўхталамиз.

Хиндистонда «намасте» сўзи алоҳида «намас» – таъзим ва «те» – сенга деган маънони билдиради. Бу инсонга кўрсатилган ҳурмат. Уни илоҳий даражага кўтариш, унга қут-барақа, соғлик-омонлик тилаш, ҳурмат кўрсатиш белгисидир. Биздаги удумга айланган «омонмисан?» сўзи каби.

Мақола мавзуси шуни талаб қиладики, «Бизда умумтуркий алоҳида бир удум, арабларгача бўлган даврга тааллуқли сўз борми?» деган савол юзага келади. Ачиниш билан айтиш мумкинки, ҳозирги даврда арабларнинг босқинигача бўлган ва араблар босқини билан кириб келган арабий саломга эквивалент сўз бўлганми? Бу саволга очиқчасига «Йўқ», деб мулоҳазага нуқта қўйса бўлади. Аммо борлигини ва сақланиб қолганини ҳам исботласа бўладиган ҳолат мавжуд. Бу, албатта, ҳозирги қозоқ тилида сақланиб қолган «армансан», «арманмисан» ва бошқа вариантлар каби. Ўйлайманки, қадимий сўрашиш удуми ва сўзлар бошқа туркий халқларда ҳам сақланиб қолган бўлиши керак.

Омон-эсонликни сўраш қозоқларда ҳам, қирғиз ва туркманларда ҳамда бошқа туркий халқларнинг кўпиди ишлатилади. Аммо қозоқларда «армансан» сўзининг минг йиллардан бери ишлатилиб келишини таъкидламоқчиман. Бу сўз Эр, Ар, Арий Мен ва Сен эрмиз, армиз, яъни мен эрман, сен ҳам эр-сан деган маънони билдиради.

Мақтаблар билан танишар эканмиз, халқлар орасида кўришиш ва саломлашиш ҳам йиллар ва асрлар давомида янгиланиб келганлигини кўриш мумкин. Охирги минг йилликда Марказий Осиё туркийларида, ҳатто ундан сал нарироқларда, аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, ислом етиб борган жойларда арабча «мен сенга тинчлик тилайман», деган саломлашиш ибораси кириб, ўрнашиб қолган. Шунга қарамасдан, туркий халқлар ўз оилавий шароитларида, яқинлари орасида ўзларига таниш бўлган омонлик, эсонлик, тани жони, мол-жонларининг соғлиғини, уйда оқлик, сут-қатиғинг бор-йўқлигини айтиб сўрашишни унутмай келяпти. Шунинг учун кўпчилик уй шароитида, одатда, саломни ишлатмасдан «кел, болам, омон-эсон юрибсанми, бола-чақанг соғ-омонми?» дейиши одат тусига кирган.

Биз охирги юз-юз элик йилни олиб қарасак, саломлашиш урф-одатидаги намуналар ҳам абадий ўрнатилган удум эмас ва ўзгариб туриши мумкинлигини кўраемиз. Шундай экан, яна ўша саволга қайтамиз, биз, туркийлар исломгача қайси расмий саломлашиш удумини қўллаганмиз? Бу жойда расмий деб кенг расмий доираларда қўлланилган удумни айтмоқчиман. Чунки халқ орасида омон-эсонлик ва эрман ҳамда арманлик ҳақида тўхталиб ўтдим. Таъкидлаш жоизки, X асргача туркийлар орасида қозоқ тилидаги, «армисан» сўзи амалда бўлганлиги ҳақиқатга яқинроқ. Баъзи қозоқ сўз талқинчилари «арман» сўзининг ўзбеклардаги «ҳорманг», «армон» ва «орзу» сўзи билан яқинлигини вариант сифатида келтиради.

X аср. Марказий Осиёнинг катта ҳудудларига исломнинг кенг тарқалишига қарамасдан Маҳмуд Кошғарий бобомиз биз, туркийларда соғ-саломатлик сўрашиш учун қўлланиладиган сўз сифатида «ши» иборасини айтиб ўтган.

Ана энди бизга бу ҳолат «ши» сўзининг тарихи ва маъносини излашга ундайди. Олдиндан айтиб ўтишимиз мумкин «ши» сўзи санскритдаги «шакти», «шива», «шивас», «сивас», «свастика», «шакьямуна» сўзларининг умумий ва маънодош қисмидир. Ушбу сўзларни олиб кўрайлик: шакти-шиванинг қуввати. Шива – қут, бахт, яхшилик, эзгулик келтирувчи. Шивас – эзгулик, қут-барақа. Ана энди «свастика» сўзига келсак, бу сўзнинг асл маъноси қувват, қувват ва бахт берувчи сифатида юқорида берилди. Қадимий хинд, санскрит адабий тилида свастика омад, қут, эзгулик ва мурувват, омад келтирувчи маъноларида келади. Айни шу маънолари учун бу белгидан хиндуизм, буддизм ва жайнизмда кенг фойдаланилган. Бир вақтлар бизнинг туркий боболаримиз ҳам буддизмни ихтиро қилишгандан кейин бу белгидан кенг фойдаланишган. Бундай дейишимнинг сабаби қадимий битикчилардан бири бўлмиш эрамиздан аввалги учинчи асрда ижод қилган Ашвағхоша «Будданинг туғилиши» асарида келтиришича, Будданинг Ватани айнан мана шу бизнинг Сурхон-Хоразм воҳалари бўлганини айтади. Демак, «ши» ва «си» ўзимизнинг қадимий сўз ва атамаларимиз десак ҳам бўлади. Дарвоқе тилчиларнинг айтишига қараганда, ҳамма тиллар ўз индаллосини айнан мана шу санскритдан олади. Демак, «ши» ўзимизнинг қадимий саломимиздир.

Шу жойда «шакти» сўзи ҳақида ҳам бир оғиз сўз, «шакти» ва «сакти» сўзлари асл маънода бизнинг тилларда «с» ва «ш»нинг талаффузда турли шева вариантларида келиши, аслида эса маъноси бирлигини кўрсатади. Ана шу жойда яна бир сўзни келтираман, бу ҳам бўлса, «шакьямуна» сўзи. Бу сўздаги шак қисми биз шакларни эслатмаяптими? Муна қисми эса хиндларда авлиё маъносини билдиради. Бу эса буддизмнинг бизнинг воҳаларда юзага келгани ва шакьямунанинг сақлардан чиққан авлиё маъносини билдиришига яққол далил. Қаранг, қандай яқдиллик ва халқларимизнинг тарихининг бирлигига сўз ҳайкали.

Қизиғи шундаки, 1908 йили археологлар ҳозирги Украинанинг Чернигов вилоятидаги Мизин кишлоғи атрофидан бир мамонт муғузига ишланган қушнинг расмини топишади. Қушнинг расмига эса ўта маҳорат билан айнан мана шу ши, свастика тасвири туширилган эди. Маълумки, бу жойларда қадимий туркийлар яшаган ва улар албатта мана шу қувват ва бахт келтирувчи белгини сақлаб келишган. Бу минг йиллик археологик манба илмий тадқиқотлар натижасида унинг ёши 15 минг йил эканлиги аниқланиб, у дунёдаги энг қадимий осори атиқалардан бири экани исботланди. Ши ва свастика белгиси Европанинг бошқа жойларидан ҳам топилган.

Кошғарий луғатида берилган «ши» – саломлашиш иборасига қайтадиган бўлсак, ҳозирги Сибирь ва Узоқ Шарқ томонларда бурят, монгол, қолмик, тува, хокос ва бошқаларда ҳали-ҳамон қадим пайтларда амалда бўлган «ши» сўзининг ўрнига айнан ўша маънодаги «менди» сўзининг ишлатилишини кўраемиз. «Менди» сўзининг маъноси ҳам соғлик, омонлик, қут-барақа ва бахт тилашни билдиради. Бу саломлашиш жараёнида киши ўз таниши билан «менди» деган сўз билан биргаликда ўнг қўлини баландга кўтариб, қафтлари очик ҳолда салом беради ва алик ҳам шундай қабул қилинади. Бизда ҳам саломлашганда баъзан кўришимиз ва саломлашаётганлар бир-бирига салом деган ҳолда ўнг қўлининг қафтини очик ҳолда кўтариб қутлаганини учратамиз. Айнан мана шу ўнг қўлини кўтариб турган кишининг тасвири қадимий девор ва қоятошларда ҳам учратишимиз мумкин.

Сизларга омонлик, соғлик, қут-барақа ва бахт тилаб

психология фанлари номзоди, истеъфодаги полковник Маҳмуд ЙЎЛДОШЕВ

«ЛОЧИН» — МУТЛАҚ ҒОЛИБ

Нукус гарнизонидаги ҳарбий қисмлардан бирида «Ватан таянчи» отрядлари ўқувчилари ўртасида «Ватанпарварлар» ҳарбий спорт мусобақасининг Қорақалпоғистон Республикаси босқичи 17 та шаҳар ва тумандан энг сара жамоаларни сафлаб берди.

Тадбирда сўзга чиққанлар мусобақанинг аҳамияти ҳақида гапириб, иштирокчиларга зафарлар ёр бўлишини тилашди.

Ҳарбий спорт мусобақасининг 1-шартига кўра, ёшлар пневматик милтиқдан назорат отиш машқи орқали мерганлик маҳоратини намойиш этди. «Ҳарбий эстафета» шарида иштирокчилар автоматни нотўлиқ қисмларга ажратиши ва йиғиши, газга қарши ниқобни кийиши ва юк автомобилнинг ғилдирагини айлантриб югуриши керак бўлди. Мусобақанинг 3-шартида 2 нафар иштирокчи 50 метр масофага замбилни кўтарганча югурди ва маррада ётган шартли жабрланувчига биринчи тез тиббий ёрдам кўрсатди. Шундан сўнг жабрланувчи замбилга ортилиб, финиш томон югурилди.

Навбатдаги «Дуатлон» шарида ҳар жамоадан 2 нафар иштирокчи ўрта масофага югуриши ва велосипед ҳайдаши ўрин олди. «Сафда қўшиқ айтиш» деб номланган кейинги шартда жамоалар сафда шахдам қадамлар билан юриб, ҳарбий қўшиқларни жонли ижро этишди. «Темур тузуклари» билимдони» деб номланган охириги шартда ўқувчилар 5 тадан саволга жавоб беришди ва уларнинг ҳар бири учун кўшимча баллга эга бўлишди.

Ниҳоят, ҳаяжонли дамлар етиб келди. Дастлаб мусобақа шартларида алоҳида кўрсаткичларга эришган ўқувчилар ва жамоалар тақдирланди. Унга кўра, «Энг кучли спортчи», «Темур тузуклари» билимдони», «Моҳир мерган» каби бир қатор номинациялар бўйича ёшлар яккалик ва жамоавий тартибда мукофотланди.

Яқуний натижаларга кўра, барча шартлар бўйича юқори натижа кўрсатган Кегейли тумани 41-умумтаълим мактабининг «Лочинлар» жамоаси шоҳсупанинг учинчи ғоғонасидан жой олди. Нукус туманидаги 31-умумтаълим мактабининг «Акманғит» жамоаси 2-ўринга лойиқ деб топилди. Қонликўл тумани 2-умумтаълим мактабининг «Лочин» жамоаси эса мусобақанинг мутлақ ғолибига айланди.

Ғолиб ва совриндорлар кубок, медаль, диплом, фахрий ёрлик ҳамда эсдалик совғалар билан тақдирланди.

Шимоли-ғарбий ҳарбий округ матбуот хизмати

ЁШЛАР «САЗАГАН»ДА БЕЛЛАШДИ

Марказий ҳарбий округнинг «Сазаган» полигонида «Ватан таянчи» отряди ўқувчилари ўртасида «Ватанпарварлар» ҳарбий спорт мусобақасининг Самарқанд вилояти босқичи бўлиб ўтди.

Унда вилоятнинг 2 та шаҳар ва 14 та туманидан жами 16 та жамоа иштирок этиб, республика босқичига йўлланмани қўлга киритиш учун шиддатли ва муросасиз баҳс олиб борди.

Ҳарбийликка иштиёқи баланд бўлган самарқандлик ёшлар «Сафда қўшиқ айтиш», «Моҳир мерган», «Ҳарбийлаштирилган эстафета», «Жабрланувчига биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш» каби шартларда ўзларининг чاقқонлик ва моҳирликларини намойиш этган бўлса, «Темур тузуклари» билимдони» ва «Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидалари аълоҳиси» каби шартлар бўйича билимларини синовдан ўтказди.

Яқуний натижаларга кўра, 1-ўрин Пастдарғом туманининг «Сардор» жамоасига насиб этган бўлса, 2-ўринни Каттақўрғон туманининг «Қалқон» жамоаси ва 3-ўринни Каттақўрғон шаҳрининг «Темур издошлари» жамоаси банд этди.

Шунингдек, мусобақа давомида «Энг яхши мерган», «Энг яхши спортчи» ва «Темур тузуклари» билимдони» каби номинациялар бўйича ҳам энг илғор ўқувчилар аниқланди.

Мусобақанинг тантанали ёпилиш маросимида округ қўмондонлиги, вилоят ҳокимлиги, Ёшлар иттифоқи вилоят кенгаши, «Ватанпарвар» ташкилоти ҳамда фахрийлар иштирок этиб, ёшларга келгуси мусобақаларда омад ёр бўлишини тилаб, ғолиб ва совриндорларга диплом, кубок ва қимматбаҳо совғалар топширилди.

Марказий ҳарбий округ матбуот хизмати

Тошкент ҳарбий округида «Ватан таянчи» отрядининг аъзолари ўртасида «Ватанпарварлар» ҳарбий спорт мусобақасининг шаҳар ҳамда вилоят босқичлари ўтказилди.

Уч кун давом этган мусобақада ҳарбийликка иштиёқи баланд отряд аъзолари республика босқичига йўлланмани қўлга киритиш учун беллашди.

Яқуний натижаларга кўра, Сирдарё вилоятида ўтказилган мусобақада биринчи ўрин Мирзаобод туманининг «Бургутлар» жамоасига насиб этди. Гулистон шаҳрининг «Ватан таянчи» жамоаси иккинчи ўринни, Гулистон туманининг «Ёш аскарлар» жамоаси учинчи ўринни эгаллади.

Тошкент шаҳрида ўтказилган «Ватанпарварлар» ҳарбий спорт мусобақасининг яқуний натижаларига кўра, фахрли биринчи ўринни Учтепа туманининг «Темурбеклар» жамоаси қўлга киритди. Мусобақада Чилонзор туманининг «Бургутлар» жамоаси иккинчи ҳамда Миробод туманининг «Ёш гвардиячилар» жамоаси учинчи ўринга лойиқ топилди.

ШИДДАТЛИ ВА МУРОСАСИЗ ЎТДИ

Тошкент вилоятида ўтказилган мусобақада биринчи ўрин Ангрен шаҳрининг «Лочинлар» жамоасига, иккинчи ўрин Қибрай туманининг «Қалқон» жамоасига, учинчи ўрин Оққўрғон туманининг «Амир Темур авлодлари» жамоасига насиб этди.

Шерзод ЭГАМБЕРДИЕВ,
«Vatanparvar»

Султон пулемётини душман томонга тўғрилади. «Босқинчи газандалар, қани, бир қадам босиб кўр-чи, «Максим»имнинг ажал шаробидан татиб кўрасан!» қораси кўринаётган фашистларга ўткир нигоҳини тикди йигит...

Султон Жўра кечагина юртнинг оташнафас машхур шоири эди, бугун эса оловқалб жангчи. Унинг асарларини каттаю кичик бирдек

севиб ўқирди. Бўлажак улғу шоирнинг ижоди камол топаётган бир паллада уруш бошланди, кутилмаган уруш... Юртдаги осуда ҳаёт, халқнинг ширин турмушига чанг солган аждарҳо қиёфасидаги уруш... Қўлига қурол олишга қодир эркак зоти борки, жанггоҳга отланди.

Султон фронтга жўнаш олдидан ижодкор дўстлари билан Ватан ҳимоячиларига шеърини мактуб ёзиб, жанггоҳдаги жангчиларга йўллади. Ватанпарвар инсонларнинг мардлик ва жасоратини тараннум этувчи «Ирода» драматини ёзди. Драма Андижон театрида намоиш этилди. Сўнгра фронтга йўл олди. У сиёсий ходим бўлиб фаолият юритиши ёки ҳарбий унвонга эга бўлиши мумкин эди. Чунки олий маълумотли, катта иқтидор ва ижодий тажриба соҳиби, иродаси кучли инсон эди. Бироқ Султон оддий жангчи бўлишни истади, отлик қўшилмада станокли пулемётни бошқарди.

Отлик ва пиёда қисмларда станокли пулемётлар энг кучли, асосий қуроллардан бири ҳисобланади. У «сайраб» турганда душман тўдаси бир қадам олдинга силжий олмайди, ҳужумга ўтган тақдирда ҳам тутдай тўкилади. Жанглар давомида Султон буни кўп маротаба синаб кўрган.

1943 йил, ноябрь. Марказий фронт. Фашистлар катта куч билан ҳужум бошлади. Жанг дала майдони эмас, атрофингда миналар портлаб, қулоғинг тагида ажал уруғлари тинимсиз чинқириб туради. Агар жанг қилишга юрагинг дов бермаса, кўрқув исканжасида қолсанг, жойингдан бир қадам ҳам силжий олмайсан. Иродангни қўлга олиб, ёв ҳамласига қарши кўтарилиш катта жасорат эканлигини жангчи шоир яхши билади. Яна у биладики, ҳар бир қаҳрамонлиги ортида аввало она юрти, миллати туради. Негаки, жаллод фашистлар мағлуб бўлмаса, унинг Ўзбекистонига ҳам чанг солиши муқаррар.

Султон ушбу жангда жон-жаҳди билан ҳаракат қилди. Пулемётини бир дақиқа тиндирмади. Атрофида портлаб, ерни фаввора янглиғ ҳар томонга сочаётган миналарга ҳам эътибор бермади. Жанг давомида неча ўнлаб ёв аскарининг ёстиғини қуритган бўлса, ажабмас. Қисм жангчиларининг қўли баланд келди, фашистлар оғир йўқотиш билан ортга чекинди.

Шоир шоир-да, жангдан сўнг қаттиқ ҳориганига қарамай, пулемётининг ёнида ўтириб, қадрдон «Максим»ига шеър ёзди:

...Атрофимда портлар миналар,
«Зув-зув» учар ўқлар тепамдан.
Майли, ёғсин алланамалар,
Ахир нега кўрқар эканман?
«Олға!» деди туриб капитан
Фронт сари кўтариб қўлин.
Пулемётим билан кўчдим-у,
«Сайра» дедим, жангчи булбулим!

1943 йил. Белоруссиянинг Лоев туманидаги Козероги қишлоғи. Тиш-тирноғига қуролланиб, мустаҳкам истеҳкомга канадек ёпишиб олган гитлерчиларни тор-мор этиш Султон хизмат қилаётган ҳарбий қисмга топширилди. Катта тадорик кўрган душманни махв этиш осон эмас. Бунинг учун жонни эмас, ғалабани ўйлаб, кўкракни қалқон қилиш, яъни фидойилик ва жасорат жоиз.

Икки ўртада аёвсиз жанг бошланди. Султон Жўра ҳам пулемётини кўтариб, жанггоҳ сари юзланди. Вазифасини ҳар доимгидек сидқидилдан адо этди, душман томон тинимсиз ажал уруғини ёғдирди. Саросимада қолган фашистлар яксон этилди. Аммо жангнинг сўнги палласида... Қаҳрамон шоир юртга қайтмади...

Ўзбек адабиёти ривожини йўлидаги фидойи хизмати «Ҳурмат белгиси» орденига сазовор бўлган Султон Жўра жанггоҳлардаги жасорати учун II даражали «Ватан уруши» ордени билан тақдирланди. Ортада қолган оловли йиллар, қаҳрамонликлар, шаҳид умрлар, ғалаба нашидаси... Унинг қони тўкилган Белоруссия давлатида шоирнинг табаррук номи миллат қаҳрамонлари қаторида ҳамон эъзозланиб келинади. Гомель шаҳри ва Лоев тумани кўчаларида Султон Жўра номини ўқиш, тарихий музейларида унинг китоблари, жанговар ҳаёти ҳақидаги хужжатларни кўриш мумкин. Бир сўз билан айтганда, жангчи шоир барҳаёт, у яшамоқда, тарих саҳифаларида... юракларда...

(воқеий ҳикоялар)

– Очил... Очил, кўзингни оч, тонг отди, тура қол тез-тез.

– Ҳозир... Ҳозир тураман, – ўн ёшлардаги болакай акасининг зуғумидан туришга ҳаракат қиларди-ю, кўзини очолмасди.

– Тур дедим сенга! – уйқуираб ётган укасини силтади Тўлак. – Қўйларни тезроқ яйловга олиб чиқишимиз керак. Кеч қолсак, кечагидек раиснинг қамчисидан еймиз.

– Мана, мана турдим.

Раис сўзини эшитган болакайнинг кўзлари «ялт» этиб очилди. Пилтакашдай оёқчалари, ёрилган товонини силай-силаё ўрнидан кўзгалди...

Етимлик қисмати оғир. Очил ота-онасидан айрилганида беш ёшда эди. Меҳрга зор болакай дастлаб поччаси кўлида, кейинчалик акаси Тўлак билан яшади. Қишлоғидаги мактабда бошланғич таълим олгач, акаси билан чўпонлик қила бошлади. Шўролар тузган янги колхозда ишламаган одам оч қолади. Шу сабаб ака-ука тонг саҳардан колхоз қўйларини ўтлатишга адирга олиб кетади...

1941 йил ёзда Иккинчи жаҳон уруши бонг урди. Дунёни ларзага солган улкан муҳораба шаҳару қишлоқлардаги эркак зотини ўз домига тортди. Урушнинг дастлабки кунлариданоқ Очил Қодиров фронтга сафарбар этилди. Етимлик ва оғир меҳнат машаққатида улғайган йигитга маълум ҳарбий сабоқлардан кейин қўл пулемётининг наводқачиси бўлиш ишониб топширилди. Қонли жанглар, бедор тунлар, ҳозиргина ёнингда турган сафдошингдан сониялар ичида айрилиш изтиробини, жароҳат азоби... Гитлерчилар билан бўлган қақшатқич жанглар содда қишлоқ йигитини ҳар томонлама тоблади, жасорат сари етаклади.

Очил жанглар давомида кўп маротаба қаҳрамонликлар кўрсатди, неча бор ўлимга чап берди ва кўп маротаба яраланди ҳам. Хизматига яраша «Қизил Юлдуз» ҳамда III даражали «Шуҳрат» ордени билан тақдирланди.

1944 йилнинг сентябрь ойи. Ломжа шаҳри яқинида кучли мудофаа истеҳкоми қурган фашистларнинг бир қадам ортга чекинган йўқ. Сон-саноксиз миналар кўмилган далалар, тиканли симлардан барпо қилинган тўсиқлар гитлерчиларнинг мудофаага зўр берганидан далолат эди. Аммо фашистларга нисбатан нафрат ўтида ёнган, жасоратга қодир Очил каби жангчилар иродаси олдида бу тўсиқлар ҳеч гап эмасди.

Кучли артиллерия ёрдамида Очил Қодиров хизмат қилаётган ўқчи дивизия жангчилари душман мудофаасини ёриб ўтиб, юздан зиёд аҳоли пунктини ишғол этди. Самарқандлик қаҳрамонимиз ўз ротаси билан ҳужумни давом эттирди. Кутилмаганда аламзада гитлерчилар ўзининг аввалги позициясини қайтариб олиш учун жон-жаҳди билан ҳаракатга тушди. Бу уларга ёрдамчи куч келганидан далолат берарди.

Жангда нафақат мардларча олға юриш, балки тадбиркорлик ҳам зарур. Очил сафдошларидан ажралиб чиқди-да, пулемётини душман қафтдек кўриниб турадиган гиштли сарой ичига ўрнатди. Гитлерчиларнинг ўзинор тўплари яқинлашишини кути бошлади. Фашистлар вайрона бино ичида Очил Қодировдек муҳир пулемётчи қарши олишини қайдан ҳам билсин. Душман тўплари яқинлашган заҳоти муҳир жангчи уларга қарата пулемётидан тинимсиз ўқ ёғдирди. Тўпчиларидан айрилган босқинчилар саросимага тушиб қолди. Жангчиларнинг «Ура!» ҳайқирини эса малъунларнинг тумтарақай қочишига замин яратди...

Очил хизмат қилаётган полк Нарев дарёсидан ўтаётганда фашистлар яна қарши ҳужумга ўтди. Жангчилар олдида ғарбий қирғоққа ўтиш муаммоси пайдо бўлди. Шунда ортга чекинмас бизнинг пулемётчи ўқ билан тўлдирилган бир неча қўшимча дискалар олдида қайиқда қирғоқ томон сузиб кетди. У қирғоққа етар-етмас, душман траншеяларини мўлжалга олиб, ўқ узишга тушди. Ён тарафдан ҳужум кутмаган босқинчилар ғафлатда қолди. Йигит сафдошлари дарёдан ўтиб олгунча бир дақиқа ҳам қуролини тиндирмади. Бундан фойдаланган рота жангчилари оз талафот билан қирғоққа етиб олди ва улкан ғалабани қўлга киритди.

Аслида фашистлар Очировни оғир ярадор қилганди. У бир нафас отишдан тин олиб, қон кетаётган ярасини боғлаши, қонни тўхтатиши мумкин эди. Аммо ҳар бир сония ғанимат эканини, ҳар дақиқа ортида жангчилар ҳаёти турганини у яхши биларди. Бир сўз-ла айтганда, у юзлаб жангчиларга ўз умрини фидо қилди.

Ушбу жангдаги жасорати Очил Қодировни Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонига сазовор этди.

Кўп қон йўқотган оғир аҳволдаги йигит госпиталга ётқизилди. Шифокорлар ҳарчанд ҳаракат қилмасин, у кундан-кун сўниб борарди. Барча чоралар қўллангач, Очилни она юртига – Ўзбекистонга юборишди. Яна шифокор кўриклари, муолажалар, оғриқ азоблари... Чўпонликдан қаҳрамонликкача бўлган машаққатли ва шарафли йўлни босиб ўтган Очил Қодиров қаҳрамонлик олтин юлдузини кўлига тутмай, бу оламни тарк этди. Қаҳрамон йигитдан унутилмас ёруғ хотиралар қолди.

Зулфия ЮНУСОВА,
«Vatanparvar»

(«Хотира» китоби маълумотлари асосида тайёрланди).

ЖАНГЧИ ШОИР

ЧЎПОНЛИКДАН ҚАҲРАМОНЛИК САРИ

Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) vakillari yetakchiligidagi dzyudo bo'yicha terma jamoamiz Yaponiyada o'quv-mashg'ulot yig'ini o'tkazib, jahon chempionatiga puxta tayyorgarlik ko'rayotgan bir vaziyatda yoshlar terma jamoamiz Qozog'istonda bo'lib o'tgan Osiyo kubogi bahslarida 18 ta medal shodasini qo'lga kiritdi. Xalqaro dzyudo federatsiyasi (IJF) esa sportchilarning yangilangan reytingini e'lon qildi. O'zbekiston erkaklar terma jamoasi a'zolari Olimpiya tizimida to'liq tarkibda e'tirof etildi.

UZBEKISTAN
JUDO
FEDERATION

“PARIJ – 2024” SARI ODIMLAR

Qozog'istonning Almati shahrida dzyudo bo'yicha yoshlar o'rtasida Osiyo kubogi bahslari o'tkazildi. Mamlakatimiz dzyudosining kelajagini belgilovchi yoshlarimiz 10 ta davlat terma jamoasi ishtirok etgan musobaqada o'z aka va opalarining izidan borib, umumiy hisobda 18 ta medal shodasini qo'lga kiritdi. Yigitlarimiz Osiyo kubogi bahslarining 3 ta oltin, 3 ta kumush hamda 5 ta bronza, qizlar terma jamoamiz esa 2 ta oltin, 3 ta kumush va 2 ta bronza medalga sazovor bo'lishdi.

Ilias Iliadis boshchiligidagi dzyudo bo'yicha O'zbekiston erkaklar terma jamoasi ayni kunlarda Yaponiyada xalqaro o'quv-mashg'ulot yig'inida ishtirok etmoqda. Marko Spittka va Jamshid Xudoyberganov boshchiligidagi dzyudo bo'yicha O'zbekiston ayollar terma jamoasi ham mazkur xalqaro o'quv-mashg'ulot yig'inida ishtirok etish uchun kunchiqar yurtga yetib bordi. Mashg'ulotlar davomida sportchilarimiz mezbon va boshqa davlat vakillari bilan texnik hamda taktik usullar ustida ishlashadi. Ushbu yig'in 7–14-may kunlari Qatar davlati mezbonlik qiladigan jahon chempionatiga tayyorgarlik vazifasini o'tab beradi. Dzyudo vatanidagi mashg'ulotlar 21-aprelga qadar davom etadi.

Xalqaro dzyudo federatsiyasi esa sportchilarning yangilangan reytingini e'lon qildi. Ahamiyatlisi, O'zbekiston terma jamoasining 15 nafar a'zosi “Parij – 2024” yozgi Olimpiya o'yinlarining litsenzion hududidan o'rin egalladi. O'zbekiston erkaklar terma jamoasi a'zolari Olimpiya tizimida to'liq tarkibda e'tirof etilgan bo'lsa, qizlar terma jamoasining 4 nafar a'zosi “Parij – 2024”ga yo'llanma beruvchi tizimda qayd qilingan.

Reytingda MVSM vakili, “Tokio – 2020” Olimpiadasi g'olibi va jahon chempioni Davlat Bobonov o'z vaznida hamon yetakchilik qilmoqda. Uning hisobida 2 174 ochko mavjud. Shuningdek, MVSM a'zolaridan Dilshodbek Baratov (-60 kg), Muhriddin Tilovov (-66 kg), Muzaffarbek To'raboyev (-100 kg), Shohruh Baxtiyorov (+100 kg), Diyora Keldiyorova (-52 kg) va Gulnoza Matniyozova (-70 kg) “Parij – 2024” yozgi Olimpiya o'yinlarining litsenzion hududidan joy olgan. Hamyurtimiz Alisher Yusupov reytingda 3-o'rinni egallab turgan bo'lsa, dzyudochilarimiz Shahram Ahadov, Obidxon No'monov, Murodjon Yo'ldoshev kuchli o'nlik, Sardor Nurillayev, Sita Qadamboyeva yigirmatalik, Halimajon Qurbonova o'ttiztalik qatorida qayd etilgan.

BATAFSIL

-60 kg:

1. Li Xarim (*Janubiy Koreya*) – 1 936 ochko
15. Dilshodbek Baratov (*MVSM*) – 944

-66 kg:

1. Denis Viyeru (*Moldova*) – 1 960 ochko
17. Muhriddin Tilovov (*MVSM*) – 914
19. Sardor Nurillayev – 869

-73 kg:

1. Daniel Kargnin (*Braziliya*) – 2 225 ochko
7. Shahram Ahadov – 1 460
8. Obidxon No'monov – 1 454
10. Murodjon Yo'ldoshev (*MVSM*) – 1 370

-81 kg:

1. Tato Grigalashvili (*Gruziya*) – 2 575 ochko
24. Sharofiddin Boltaboyev – 664 (*qit'aviy kvota*)

-90 kg:

1. Davlat Bobonov (*MVSM*) – 2 174 ochko

-100 kg:

1. Iliya Sulamanidze (*Gruziya*) – 2 435 ochko
7. Muzaffarbek To'raboyev (*MVSM*) – 1 279

+100 kg:

1. Tatsuro Saita (*Yaponiya*) – 1 950 ochko
3. Alisher Yusupov – 1 810
8. Shohruh Baxtiyorov (*MVSM*) – 1 210

AYOLLAR

-48 kg:

1. Abiba Abujaknova (*Qozog'iston*) – 1 924 ochko
28. Halimajon Qurbonova – 556

-52 kg:

1. Chelsi Jayls (*Buyuk Britaniya*) – 2 535 ochko
3. Diyora Keldiyorova (*MVSM*) – 2 244
16. Sita Qadamboyeva – 726

-70 kg:

1. Barbara Matich (*Xorvatiya*) – 2 534 ochko
16. Gulnoza Matniyozova (*MVSM*) – 865

Eslatma:

– bu Olimpiada reytingining bugungi holati. Tizim 2024-yilning 23-iyun kuni yopiladi;

– jadvalda reyting yetakchisi, litsenzion hududdan joy olgan yoki qit'aviy kvotaga ega dzyudochilarimiz keltirilgan;

– bir vaznda ikki yoki undan ko'p sportchi litsenzion hududdan joy olsa, Olimpiada ishtirokchisi murabbiylar shtabi qaroriga ko'ra tanlanadi.

Dzyudo bo'yicha dunyo birinchiligining so'nggisi 2022-yili poytaxtimizda o'tkazilgandi. Navbatdagi jahon chempionati boshlanishiga esa juda oz fursat qoldi. 7–14-may kunlari Qatarda o'tkaziladigan dunyo birinchiligidagi sportchilar g'oliblik bilan birga “Parij – 2024” yozgi Olimpiya o'yinlari yo'lidagi muhim reyting ochkolari uchun ham bahs olib borishadi.

SHOHSUPA

(xabarlar)

O'Q OTISH

Peru poytaxti Lima shahrida o'q otish sporti bo'yicha “Parij – 2024” yozgi Olimpiya o'yinlari yo'llanmasi uchun reyting ochkolari taqdim etiladigan Jahon kubogi bahslari boshlandi. Unda O'zbekiston terma jamoasi a'zolari, xususan, Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (*MVSM*) vakillari ham qatnashmoqda. Merganlarimiz ushbu musobaqadan oldin Lima shahrida tashkil etilgan Janubiy Amerika ochiq kubogi bahslarida ishtirok etishdi. Hamyurtlarimiz jami 7 ta medalni qo'lga kiritishdi. 10 metrğa pnevmatik miltiqdan otish dasturida Javohir Sohibov va Gulbonu Qambarbekova musobaqa g'olibiga aylandi.

SPORT KURASHLARI

Astana shahrida sport kurashlari bo'yicha Osiyo chempionati bo'lib o'tdi. 21 yoshli polvonimiz Abror Ataboyev (-67 kg) barcha raqiblarini mag'lub etib, faoliyati davomida ilk bor Osiyo chempionligiga erishdi. Hamyurtlarimiz Jasmira Immayeva (-50 kg) va Shermuhammad Sharibjonov (-63 kg) qit'a birinchiligining kumush medalini qo'lga kiritgan bo'lsa, Ixtiyor Botirov (-55 kg) hamda Jalgasbay Berdimuratov (-87 kg) bronza medal uchun kechgan bahsda zafar qozonib, shohsupaning uchinchi pog'onasidan joy olishdi.

PROFESSIONAL BOKS

AQShning San-Antonio shahrida tashkil etilgan professional boks oqshomida hamyurtlarimiz ham ringga ko'tarildi. Shu paytgacha super yarim o'rta vazn toifasida 10 ta jang o'tkazib, 9 tasida g'alabaga erishgan Isroil Madrimovning amerikalik Rafael Igbokvega qarshi navbatdagi 10 raundlik jangi to'liq davom etdi va hakamlarning qarori bilan bokschimiz g'alaba qozondi. Ikkinchi yengil vazn toifasida WBA va IBF chempionlik kamarlari sohibi Murodjon Ahmadaliyev esa IBF bo'yicha navbatdagi himoya jangini filippinlik Marlon Tapalesga qarshi o'tkazdi. 12 raundga belgilangan bu jang ham to'liq davom etdi va uch hakamning ikki nafari Tapales foydasiga qaror chiqardi.

SAMBO

Yurtimiz sambochilari AQSh ochiq chempionatida ishtirok etishdi. Okean orti mamlakatida o'tkazilgan ochiq birinchilikda AQSh, Rossiya, Gruziya, Qirg'iziston va Belarus sambochilari o'zaro kuch sinashdi. Terma jamoamiz a'zolaridan Muhammadnozim Shukurov oltin, Elyor Serikbayev kumush medalga musharrif bo'ldi.

OT SPORTI

AQShning Omaxa shahri mezbonlik qilgan ot sporti bo'yicha Jahon kubogi bahslariga hamyurtimiz Nurjon Tuyakboyev “Lanselotta” laqabli tulpori bilan 2022-yili o'tkazilgan Yevrosiyo ligasining g'olibi sifatida bordi va musobaqaning Konkur dasturida qatnashdi. Tuyakboyev dunyo reytingida eng yuqori o'rinlarni egallab turgan 19 davlatning 41 nafar chavandozi bahslarida birinchi bor ishtirok etishiga qaramasdan saralash bosqichdan muvaffaqiyatli o'tdi. Final bahslarini esa kuchli yigirmatalikda yakunladi. Nurjon garchi sovrinli o'rinlarni egallamagan bo'lsa-da, XXI asr ot sporti tarixida Markaziy Osiyo mamlakatlari vakillari orasida ilk bor Jahon kubogida o'z tulpori bilan qatnashgan chavandoz sifatida e'tirof etiladigan bo'ldi.

БИРДАМЛИК

Мамлакатимизда жорий йилнинг 30 апрель санасида ўтказиладиган референдум халқимиз учун тарихий аҳамиятга эга. Чунки шу кунни Янги Ўзбекистоннинг янги тахрирдаги Конституцияси қабул қилинади.

Шу муносабат билан республикаимиз бўйлаб тарғибот тадбирлари, учрашувлар, давра суҳбатлари ташкил этилмоқда. Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари қўмондонлигида ҳам Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва хавфсизлик масалалари бўйича қўмита раиси Эркин Салихов иштирокида давра суҳбати бўлиб ўтди.

Тадбир давомида янги тахрирдаги Бош қомусимизнинг аҳамияти ва мазмун-моҳияти хусусида сўз юритилиб, ўтган давр мобайнида Конституциявий қонун лойиҳаси устида қизғин иш олиб борилиб, 220 мингдан зиёд таклиф келиб тушгани ва бугунги кунда тайёрланган Конституциявий қонун лойиҳаси билан амалдагисининг моддалари 128 тадан 155 тага, нормалари эса 275 тадан 434 тага кўпайиши ва шу асосда Бош қонуниimiz қарийб 65 фоизга янгиланиб, амалдаги 128 та моддадан 91 тасига концептуал ўзгартиришлар киритилгани таъкидлаб ўтилди.

Суҳбат давомида янгиланаётган Конституция нафақат бугун Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир юртдошимиз, балки келгуси авлодлар тақдирига ҳам дахлдор тарихий воқелик экани алоҳида эътироф этилиб, иштирокчи-

ДАВРА СУХБАТИ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI REFERENDUMI 2023

ФАОЛЛИК ИФОДАСИ

лар ўзларини қизиқтирган саволларига жавоб олдилар.

Таъкидлаш жоизки, мамлакатимиз тарихидаги ушбу муҳим сиёсий жараёни ДХХ Чегара қўшинлари тизимида қонунчиликка мос тарзда, юқори даражада ўтказилишини таъминлаш ҳамда масъуллар учун вазибаларни белгилаб олиш мақсадида

Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлардаги ҳарбий қисм ва бўлинмалар иштирокида ўтказилган видео-селектор йиғилишида ҳам жойларда ташкил этилган референдум участкалари, уларнинг иш фаолияти, овоз бериш тартиби ва бошқа шу каби масалалар юзасидан сўз юритилиб, амалга

оширилиши зарур бўлган чора-тадбирлар белгилаб олинди ҳамда ўзаро мувофиқлаштирилди.

– Сўнги йилларда жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларида туб ислохотлар, янгиланиш ва ўзгаришлар амалга оширилмоқда, – дейди подполковник Зухриддин Назаров. – Жумладан, ҳуқуқий соҳада ҳам демократик ўзгаришлар босқичма-босқич амалга оширилаётгани боис, халқимизнинг дунёқараши, ҳуқуқий онги янада юксалмоқда. Бу жараёнлар эса, ўз навбатида Бош қомусимизга ҳам тегишли ўзгартиришлар киритилишини талаб этди. 30 апрель санасида ўтказилиши белгиланган референдум ҳам «Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси тўғрисида»ги қонун лойиҳаси асосида амалга оширилмоқда. Албатта, барчамиз учун муҳим аҳамиятга эга бўлган мазкур жараёнларда бирдамлик ва фаоллик билан муносиб иштирок этамиз.

Юрт тақдирига дахлдорлик ҳиссини оширувчи бу каби тадбирлар республикаимиз бўйлаб ДХХ Чегара қўшинларига қарашли барча ҳарбий қисм ва бўлинмаларда кўтаринки кайфиятда ҳамда юқори савияда ташкил этилмоқда.

Майор Фарид БОБОЖОНОВА
ДХХ Чегара қўшинлари

SHUKRONALIK

Вақт ўтган сари чирой очиб бораётган шаҳримиз кўчаларини сайр этар эканман, фуқароларимизнинг юзу кўзидаги табассумдан бугунги кунидан рози эканлигини сездим.

БЕФАРҚ ЭМАСМАН!

Йўл-йўлакай ҳали ёш бўлса-да, эл дастурхонининг тўкинлигига ҳисса қўшиб, тандирнинг иссиқ тафтида оби нонларни тайёрлаб, уни сотувга чиқараётган йигитларга кўзим тушади. Уларнинг аксари авваллари ишсиз, ҳунарсиз юришган. Ҳоким ва ёшлар учрашувда қатнашганидан сўнг, иш фаолиятини йўлга қўйишда тўсиқ бўлаётган катта кичик муаммолари ижобий томонга ҳал этилган. Ҳаттоки, ҳозирги кунгача бозорнинг савдоси юришган энг олди ёш тадбиркорлари қаторидан жой олишнинг ҳам уйдасидан чиқишган. Албатта, бу яхши ҳолат. Демак, туманимиз раҳбарининг ташаббуси билан узлуксиз равишда ўтказилиб борилиши

белгиланган сайёр қабуллар ўз самарасини бермоқда.

Олис-олис манзиллардаги таъмирга муҳтож йўлларнинг бугунга келиб кўркам тус олаётганини кўриб, ичингдаги ҳаяжон аралаш хурсандликни яшириб ўтиролмайсан. Дўстлик маҳалласидаги асфальтлаш ишларининг авж паллага кирганлигидан ижтимоий тармоқлар орқали хабар топгандим. 4 100 метрдан зиёд узунликда темир ва бетон қопламасининг тўшалишига аҳоли вакиллари ҳам қўлидан келганича ёрдам бераётганлиги тасвирланган видеоларларни кўргач, ватандошларимизнинг кўрсатилаётган ғамхўрликларга бефарқ эмаслигини англаб етдим.

Куни кеча туманимиздаги 39-умумтаълим мактабида бўлиб ўтган тарғибот акцияси иштирокчиларнинг ҳаётга бўлган қизиқиши ва муҳаббатини янада оширишга хизмат қилди, десак, янглишмаган бўламиз. Унда иштирок этган машҳур санъаткорлар ҳам қайта нашрга топширилиш арафасида турган Қомусимиз билан боғлиқ қарашларини билдирар экан, авваллари мажбурий меҳнатнинг қурбони бўлган муаллимлар, бугунга келибгина эъзоз ва қадр топганлигига алоҳида урғу беришди. Чиндан ҳам, яқин-яқингача таълим тизимининг халқаро талабларга жавоб беролмаслиги барчамизни бирдек ўйлантирарди. Ваҳоланки, таълим даргоҳларида фаолият

юритаётган ўқитувчиларга кенг имкониятларни яратиш ва уларга тақдим этиладиган имтиёзлар сонини ошириш орқали ҳам кутилган натижага эриша олардик.

Аммо... кези келганда, уларга нисбатан бўлган тажовуз ва тазйиқларга қарши лом-мим деёлмай турган пайтларимиз ҳам бўлган. Уша дамларда ҳукм сурган сиёсий мафкура босим остида иш юритишни талаб қилар эди. Тадбир якунида спикерларнинг Конституция лойиҳасига киритилаётган ўзгартириш ва қўшимчалар борасидаги мулоҳазаларига ҳам катта ўрин ажратилди. Улар ўз нутқи орқали йиғилганларни референдумда фаол иштирок этишга чақирди.

Улуғбек ШАРОБИДДИНОВ

ВАТАНПАРВАРЛИК – ОЛИЙ МАҚСАДИМ!

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти Хоразм вилояти техник ва амалий спорт турлари марказида «Ватанпарварлик - олий мақсадим!» шиори остида ҳарбий-ватанпарварлик тадбири ўтказилди.

Ёшларни Ватан тақдирига дахлдорлик, ҳарбий-ватанпарварлик ва маънавий-ахлоқий руҳда тарбиялаш мақсадида ташкил этилган ушбу тадбирда вилоятдаги умумтаълим мактабларида ташкил этилган «Ватан таянчи» болалар ва ўсмирлар ҳарбий-ватанпарварлик ҳаракати отрядлари аъзолари, маҳалла ёшлари, «Ватанпарвар» ташкилоти спорт секциялари спортчилари ва меҳнат фахрийлари иштирок этди.

Тадбир давомида ўқувчи-ёшларга «Ватанпарвар» ташкилоти тарихи, бугунги кунда ташкилот томонидан ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси, спортнинг техник ва амалий турларини омма-лаштириш ҳамда оммавий техник касб мутахассисларини тайёрлаш бўйича амалга оширилаётган ишлар, шунингдек, бу борада ёшлар учун яратилган имкониятлар тўғрисида маълумотлар берилди.

Сўзга чиққан «Ватанпарвар» ташкилоти Хоразм вилояти кенгаши раиси Давронбек Ибрагимов ва меҳнат фахрийлари ҳозирда республика ёшлари учун яратилаётган шарт-шароитлар, жумладан, ташкилот имкониятлари ва имтиёзларидан оқи-

лона фойдаланиб қолиш зарурлигини таъкидладилар.

«Ватанпарвар» ташкилоти тизимидаги «Автокросс», «Мотокросс», «Картинг», «Дуатлон», «Ёзги биатлон», «Пневматик қуролдан ўқ отиш», «Моделлизм» каби спорт секциялари кўргазмаларининг намойиши йиғилганларда катта қизиқиш уйғотди.

Шу куни, ташкилот спорт секцияларида шуғулланиб, миллий ва халқаро мусобақаларда ғолибликни қўлга киритган ёш чемпионлар билан суҳбатлашган ақсарият ўқувчиларда спортнинг техник ва амалий турлари билан шуғулланиш истаги уйғонди.

Тадбир давомида ёшлар ташкилотнинг автотранспорт ҳайдовчиларини тайёрлаш курси фаолияти, замонавий технологиялар билан жиҳозланган ўқув хоналари ва тренажёрлар билан танишдилар.

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти матбуот хизмати

✓ «VATANPARVARLAR» HARBIY-SPORT MUSOBAQASI

ВИЛОЯТ БОСҚИЧИ ЮҚОРИ

Бугун Мудофаа вазирлиги ҳарбий хизматчилари ташаббуси билан ёшларнинг ҳарбий хизматни ўташга бўлган иштиёқини ошириш, жисмоний ва ақлий жиҳатдан баркамол авлодни тарбиялашга қаратилган кенг кўламли ишлар, тизимли тадбирлар ташкил этиб келинмоқда.

Қарши шаҳрида жойлашган Ўзбекистон олий ҳарбий авиация билим юртида «Ватан таянчи» отрядига аъзо юқори синф ўқувчилари ўртасида «Ватанпарварлар» ҳарбий-спорт мусобақасининг Қашқадарё вилояти босқичи бўлиб ўтди.

Тантанали очилиш маросимида ўқувчиларга мусобақа шартлари ва қоидалари қисқача тушунтириб ўтилди. Шундан сўнг ўқувчиларнинг саф тайёргарлиги ва сафда қўшиқ айтиш маҳоратлари текширилди.

Ҳарбийлаштирилган эстафета шarti эса чин маънода ёшларнинг матонат ва шижоатини юзага чиқарди. Жабрланувчига биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш беллашувлари эса иштирокчилар учун билим, кўникма ва маҳоратни намоён этиш майдони бўлди. Бир қарашда «Моҳир мерган» шarti

САВИЯДА ЎТДИ

осондек кўринади. Аммо тангадек нишонни бехато яқсон қилиш учун узоқ вақт машқларда тобланиш лозим. Ўқувчиларнинг қуролдан бехато ўқ узаётгани эса ана шу тайёргарликлар маҳсули дейиш мумкин.

Шиддатли ва мурасасиз кечган баҳсларни Жануби-ғарбий махсус ҳарбий округ, Қарши ҳарбий прокуратураси, мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти ҳамда мезбон билим юрти ходимлари диққат билан назорат қилиб бордилар.

Мусобақалар ўқувчиларнинг нафақат жисмоний ва касбий, балки турли йўналишларда назарий билимларини ривожлантиришни ҳам кўзда тутади. «Амир Темур тузуклари билимдони», «Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидалари аълочиси» каби шартларда кўрсатилган юқори натижалар иштирокчиларнинг бу йўналишда ҳам чуқур тайёргарликка эга эканликларидан далолат берди.

Яқуний натижаларга кўра, 1-ўрин Косон туманининг «Турон арслонлари» жамоасига насиб этган бўлса, 2-ўринга Муборак тумани «Ёш лочинлар» жамоаси лойиқ кўрилди. Фахрли 3-ўринни Шаҳрисабз туманининг «Соҳибқирон» жамоаси эгаллади.

Мусобақада фаоллиги, чапдастлик ва моҳирлиги билан ажралиб турган ўқувчилар «Энг яхши мерган», «Энг яхши спортчи» ва «Амир Темур тузуклари билимдони» каби номинациялар бўйича ҳам алоҳида эътироф этилди.

Ғолиб ва совриндорларга диплом ҳамда қимматбаҳо совғалар топширилди.

Жануби-ғарбий махсус ҳарбий округ матбуот хизмати

✓ ЕНТИРОМ

АМИР ТЕМУР – ЮКСАК МАЪНАВИЯТ ЭГАСИ

Соҳибқирон Амир Темур тарих саҳифаларида нафақат моҳир саркарда сифатида тилга олинади, балки ўлмас меъморий обидалар қурдирган улуг давлат асосчиси дея эътироф этилади. Унинг «Темур тузуклари» номли китоби бир неча тилларга таржима қилиниб, тарихчи олимлар томонидан таҳлил-у талқин қилиб келинмоқда.

Нукус гарнизони Маънавият ва маърифат марказида «Соҳибқирон Амир Темур – адолатли ҳукмдор ва юксак маънавият эгаси» номли маданий-маърифий тадбир ўтказилди. Тадбирда улуг давлат асосчиси ҳақида сўз юритилиб, қолдирган бой мероси ёдга олинди. Унинг адолатли ҳукмдор бўлгани ҳақидаги далиллар келтирилди.

Тадбирда гарнизон Маънавият ва маърифат маркази, сафарбарлик чақируви резерви батальони хизматчилари ҳамда Нукус шаҳридаги 44-умумтаълим мактаби ўқувчилари томонидан улуг ҳукмдорнинг қудратини тараннум этувчи саҳна кўринишлари намойиш этилди. Нукус гарнизони ҳарбий оркестри томонидан ижро этилган куй ва қўшиқлар тадбирнинг янада мазмунли ўтишини таъминлади.

Маданий тадбирга ўқувчи-ёшлар ва сафарбарлик чақируви резерви батальони хизматчилари иштирокида Амир Темур мавзусига оид ташкил этилган «Заковат» интеллектуал ўйини яқун ясаб берди.

Шимоли-ғарбий ҳарбий округ матбуот хизмати

HUQUQIY SAVODXONLIKNI OSHIRISH YO'LIDA

Samarqand harbiy prokuraturasi tomonidan viloyatning olis hududi hisoblangan Qo'shrabot tumanidagi 17-umumta'lim maktabida "Prokurorlik soati" o'tkazildi.

Unda Samarqand harbiy prokurori O. O'sarov ishtirok etib, maktab o'quvchilarida vatanparvarlik, ona Vatanga sadoqat tuyg'ularini shakllantirish va huquqiy savodxonligini oshirish yuzasidan tushuntirishlar berdi.

Shuningdek, o'quvchilarga Qurolli Kuchlar tizimida olib borilayotgan islohotlar, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolariga yaratilgan sharoitlar, ijtimoiy himoyasi yo'lida amalga oshirilayotgan imkoniyatlarga to'xtaldi hamda yoshlar o'rtasida sodir etilayotgan huquqbuzarlik va jinoyatchiliklar,

ularning oldini olish yuzasidan huquqiy bilimlar berdi.

Tadbir davomida maktab o'quvchilariga davlat boshqaruvidagi islohotlarni yangi bosqichga olib chiqqan va bu borada tamal toshini qo'ygan buyuk arbob va sarkardalar Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur, Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti va ijodi, odilona siyosati, bosib o'tgan hayoti haqida ham ma'lumot berildi.

Faol ishtirok etgan, berilgan savollarga to'g'ri javob yo'llagan maktab o'quvchilariga kitoblar hamda o'quv qo'llanmalari tarqatildi.

Adliya polkovnigi Ergash TLAVOV,
Samarqand harbiy prokurorining katta yordamchisi

✓ TANLOV

BILIMDON O'QUVCHILAR ANIQLANDI

Toshkent harbiy prokuraturasi tashabbusi bilan Toshkent viloyati Ohangaron tumanining olis hududida joylashgan 25-umumta'lim maktabining 6-, 7- va 8-sinflarida tahsil olayotgan o'quvchilar o'rtasida matematika va ingliz tili fanlaridan "Yosh matematik" va "Ingliz tili bilimdoni" tanlovlari o'tkazildi.

Tanlov ko'tarinki ruhda bo'lib o'tdi. Sinov natijalari xolisona baholandi va har bir yo'nalish bo'yicha 1-, 2- va 3-o'rinlar uchun g'oliblar aniqlandi.

G'oliblarga Toshkent harbiy prokurorining tashakkurnomasi, badiiy kitoblar to'plami hamda qimmatbaho sovg'alar topshirildi.

Adliya podpolkovnigi Alisher QURBONOV,
Toshkent harbiy prokurorining yordamchisi

✓ HUQUQIY PROFILAKTIKA

YOSH ASKARLAR BILAN UCHRASHUV

Harbiy prokuratura organlari tomonidan Qurolli Kuchlar tarkibiga kiruvchi vazirlik va idoralar faoliyatida huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirish borasida tadbirlar o'tkazib kelinmoqda.

Respublika Harbiy prokuraturasi bo'lim boshlig'i Jahongir Ashurov tomonidan Zangiota tumanidagi harbiy qismda muddatli harbiy xizmatga yangi kelgan yosh askarlar bilan uchrashuv o'tkazilib, harbiy xizmatni o'tash tartibi, ularning vatanparvarlik tuyg'usini yanada oshirish yuzasidan tushuntirishlar berildi.

Yosh askarlar o'zlarini qiziqtirgan savollariga batafsil javob oldilar.

Adliya kapitani Ulug'bek XOLMAMATOV,
Respublika harbiy prokuraturasi bo'lim harbiy prokurori

KELAJAKKA E'TIBOR

Harbiy prokuratura organlari tomonidan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yetim bolalar va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarni tarbiyalashning tubdan yangilangan tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hamda "Oilaviy bolalar uylari faoliyatini takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorlari talablaridan kelib chiqib, bir qancha ishlar amalga oshirib kelinmoqda.

Nukus harbiy prokurori adliya polkovnigi Shuhrat Zoirov Mudofaa vazirligiga qarashli harbiy qism bilan hamkorlikda Qoraqalpog'iston Respublikasi Taxiotosh tumanida joylashgan bolalar uyi tarbiyalanuvchilari holidan xabar olishdi.

Tashrif davomida bolalar uyidagi sharoitlar o'rganilib, tarbiyalanuvchilar uchun zaruriy jihoz va vositalar, oziq-ovqat mahsulotlari topshirildi. Shuningdek, bolalar uyining hovlisidagi bo'sh turgan yerlarga mevali va manzarali daraxt ko'chatlari ekildi.

Nukus harbiy prokurori adliya polkovnigi Shuhrat Zoirov bolajonlarni oq yuvib, oq tarab, hech kimdan kam qilmay kamolga yetkazayotgan bolalar uyi rahbariyatiga minnatdorchiilik bildirib, ushbu dargohga har doim ko'mak berishga tayyor ekanini ta'kidladi.

Adliya podpolkovnigi Shavkat RADJABOV,
Nukus harbiy prokurori katta tergovchisi

✓ SO'RAGAN EDINGIZ

HUQUQIY MASLAHAT

Savol. 7 yildan ortiq Qurolli Kuchlar safida xizmat qilib kelyabman. Bir nafar farzandim bor. Oilam bilan ijarada turamiz. Buning uchun menga davlat tomonidan imtiyozli pul kompensatsiyasi to'lanadi. Joriy yilning boshida yana farzandli bo'ldim. Ayting-chi, ijara uchun to'lanayotgan pul kompensatsiya miqdori o'zgaradimi?

Komiljon VALIYEV
Samarqand viloyati

Javob. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2005-yil 25-iyuldagi 169-son qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarning harbiy xizmatchilariga turarjoyini ijaraga olganlik (ijarada turganlik) uchun har oylik pul kompensatsiyasi to'lash tartibi to'g'risida"gi nizamning 6-bandiga asosan, pul kompensatsiyasi miqdorini belgilash chog'ida hisobga olinadigan oila tarkibi o'zgargan taqdirda, bu haqda harbiy xizmatchi bildirgi beradi. Yangi miqdordagi pul kompensatsiyasi ushbu o'zgarishlar belgilangan tartibda kuchga kirgandan boshlab to'lanadi.

Harbiy xizmatchining aybi bilan ortiqcha olingan pul kompensatsiya summasi undan to'liq miqdorda undirib olinadi.

Savol. Men bir oylik harbiy xizmatni o'tash uchun belgilangan to'lovni amalga oshirdim. Lekin chaqiruvga qadar sog'lig'imda muammo borligi aniqlandi. Menga to'lov summa miqdori qaytarib beriladimi?

Odiljon SHARIPOV
Toshkent shahri

Javob. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003-yil 22-fevraldagi 99-son qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining safarbarlik chaqiruvi rezervida xizmatni o'tash tartibi to'g'risida"gi nizamning 9-, 1-bandiga asosan, pul badallarini to'lagan, biroq harbiy yig'inlardan o'tmagan safarbarlik chaqiruvi rezervi xizmatchisiga to'langan mablag'lar, agarda u harbiy xizmatga yaroqsiz deb topilgan va unga tibbiy ijtimoiy ekspertlar komissiyasi (TIEK) tomonidan 27 yoshgacha I, II yoki III guruh nogironligi berilgan holatda belgilangan tartibda qaytarib beriladi.

Savol. Kontrakt bo'yicha harbiy xizmatchi oliy ta'lim muassasasining sirtqi bo'limiga o'qishga qabul qilinsa, kontrakt bekor bo'ladimi?

Oddiy askar Sherzod RAHMONOV
Andijon viloyati

Javob. O'zbekiston Respublikasi mudofaa vazirining 2021-yil 10-iyundagi 444-son buyrug'i talablariga asosan, Mudofaa vazirligi oliy harbiy ta'lim muassasalarida tayyorlanmaydigan mutaxassisliklar bo'yicha lavozimlarni malakali kadrlar bilan butlash maqsadida vazirlik manfaatlaridan kelib chiqib, xizmat bo'yicha ijibiy tavsiflangan kontrakt bo'yicha harbiy xizmatchilarga harbiy xizmatdan ajralmagan holda respublikaning istalgan oliy ta'lim muassasalarining sirtqi bo'limiga ta'lim olishiga ruxsat beriladi.

Savollarga MV Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti yuridik bo'limi boshlig'i adliya leytenanti Nafisaxon SOLIYEVA javob berdi.

Меҳр-оқибатли бўлиш, катталар ҳолидан хабар олиш ҳаётимиз мезонига айланган. Зеро, бир-бирига оқибатли миллат яхши-ёмон кунда тез бирлаша олади, ҳар қандай муаммони аҳил-иноқликда ҳал қилади. Ёши улуглар, устозлар суҳбатларидан баҳраманд бўлиш, ўғитларига қулоқ тутиш, устоз-шогирд анъаналарига риоя қилиб, тажрибаларини ўзлаштириб бориш эса инсонга руҳий қувват, маънавий куч беради.

ФАХРИЙЛАРГА ҲУРМАТ ВА ЭҲТИРОМ

фахрийси, истеъфодаги майор Леонард Кирчанов хонадонига ташриф буюришди. Унинг таваллуд кунини – 85 ёши билан қутлаб, бир пиёла чой устидаги ширин суҳбат давомида улуг ёшни қаршилаган устозга Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази шахсий таркиби номидан табрикнома ўқиб эшиттирилди ва Ўзбекистон Миллий университети логотипи туширилган эсдалик совға топширишди.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази ўқитувчилари захирадаги полковник Олим Баймуродов, захирадаги подполков-

ник Азамат Каримов ҳамда Тошкент шаҳар мудофаа ишлари бошқармаси ҳузуридаги фахрийлар кенгаши мутахассиси захирадаги полковник Валижон Раджапов Қуролли Кучлар

сий таркиби номидан табрикнома ўқиб эшиттирилди ва Ўзбекистон Миллий университети логотипи туширилган эсдалик совға топширишди.

Учрашувда Леонард Владимирович ўзининг хизмати мобайнидаги жанговар вазифаларни бажариш тафсилотлари ва Тошкент политехника институти ҳарбий кафедраси ўқитувчиси лавозимидаги фаолияти тўғрисида сўзлаб берди. Устознинг шонли армиямизнинг ривожланиши йўли ҳақидаги фикрлари учрашув иштирокчиларида катта таассурот қолдирди.

Захирадаги полковник Садриддин МАХСУДИНОВ, ўқув маркази цикл ўқитувчиси

✓ SABOQ

ОИЛА – МУҚАДДАС ҚЎРҒОН

Юқоридаги сарлавҳанинг ўзиёқ тадбир мазмун-моҳиятини англаиб турибди. Эътиборли томони шундаки, мазкур тадбир одатдаги расмий тадбирлардан, яъни узундан узок маърузалар, танланган одамлар фикрини билдириши каби номигагина ташкиллаштириладиган тадбирлардан фарқ қилади.

III darajali serjant Olim BERDIYEV

Мудофаа вазирлиги хотин-қизлар ва ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари билан ишлаш бўйича бош мутахассиси Зулфия Мансурова, мутахассис Зарифа Турдиева курсантлар ҳузурида туриб, ўтказилаётган тадбир савол-жавоблардан иборат бўлиб, ҳар ким ўз фикрини эркин баён этиши мақсадга мувофиқлигини таклиф этдилар.

Ҳақли таклиф. Чунки оила бир кишининг қарашлари ва хулосаларидан иборат эмас. Аудитория айна оила қуриш ёшида бўлган курсантлардан иборат бўлгач ҳар бир ёшнинг фикри, дунёқарашига қулоқ тутиш муҳимдир. Саволлар ҳам ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди: «Ўқимишли қизга уйланиш нима беради?» «Кимнинг танлови муҳим: ота-онангизини ёки ўзингизни?» «Оила бюджети кимда сақланиши муҳим?» «Келин, бўлғуси рафиқангиз ота-онангиз хизматини қилиши керакми?»

Айтинг-чи, шу саволларга сиз лоқайд бўла оласизми? Курсантлар ҳам шундай. Бугуннинг ёшлари айрим қарашлари билан катталарни шошириб қўйишлари ҳам бор гап. Уларни тинглаб, аёл, она сифатида кўнглим сурурга тўлди. Мақсадлар улуг, ниятлар эзгу, қалблари уйғоқ! Уларнинг ҳар бири тутумлари, анъаналари турлича бўлган, бир-бирини такрорламайдиган оилаларда улғайган. Бир нарсада яқдиллар: меҳр, муҳаббат, ишонч устувор мукамал оила қуриш!

Қизгин баҳслар билан кечган мазкур тадбир икки соат ичида якунига етиши қийин. Чунки бу ОИЛА деган мавзу. Аммо шу икки соат оила мавзусидаги энг ёрқин сабоқлардан бири бўлиб қолганига умид қиламиз.

Инобат ИБРОҲИМОВА, «Vatanparvar»

✓ "IBRATLI HARBIY OILA"

ТАРБИЯ ЎҶОҒИ, КОМИЛЛИК БАҲРИ

Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари ва Ҳарбий ҳаво кучлари қўмондонлигида «Янги Ўзбекистоннинг ибратли оиласиман» шиори остида «Ибратли ҳарбий оила» кўрик-танловининг иккинчи босқичи бўлиб ўтди.

Танловда қўмондонлик тасарруфидаги ҳарбий қисм ва муассасаларда фаолият юритаётган 6 нафар ҳарбий хизматчи ўз оиласи билан иштирок этди. Улар «Оилам – менинг бахтим», «Мен уддабурон оила бекасиман», «Фарзандим – дилбандим», «Санъатим – саодатим» каби тўртта шарт бўйича ўзаро беллашдилар.

Иштирокчиларнинг ҳар бир чиқиши Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ходими, таниқли ёзувчи Луқмон Бўрихон бошчилигидаги ҳайъат аъзолари томонидан одилона баҳолаб борилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, кўрик-танловда иштирок этган ҳарбий оилаларнинг барчаси ўзига хос тарзда астойдил

тайёргарлик кўрган. Айниқса, ҳарбий оила бекалари ва фарзандларининг фаоллиги яққол кўзга ташланди. Танлов давомида гўзал бекалар донолиги, билимдон ва санъатга ошuftалиги, пазанда ва уддабуронлиги билан эътироф топган бўлса, ўғил-қизлари суҳандонлиги, чет тилларини яхши ўзлаштиргани, рассомлик қобилияти, спортда ва санъатда иқтидорли экани билан олқишларга сазовор бўлди.

Ҳар бир танлов ўз қаҳрамонларини кашф этади. Гарчи, беллашувда ҳарбий оилалар бир-бирларидан катта тафовутда устун бўлмасалар-да, ўрин белгиланиши шарт. Шунга кўра ҳайъат аъзолари шаффоф тарзда қўйган балларни эълон қилди. Унга кўра «Ибратли ҳарбий оила» кўрик-танловининг қўмондонлик босқичида 1-ўрин III даражали кичик сержант Хушнуд Ҳасановлар оиласига насиб этди. 2-ўринга катта сержант Нуриддин Пардаев ҳамда кичик сержант Ҳикмат Бадаловлар оиласи муносиб топилди. Учинчи ўринни эса кичик сержант Шавкат Назаровлар оиласи эгаллади.

Номинациялар бўйича катта лейтенант Иброҳим Ражабовлар «Энг аҳил оила», кичик сержант Муроджон Ўсаровлар эса «Энг қувноқ ва зукко фарзандлар оиласи» номига муносиб топилди.

Танловда иштирок этган барча иштирокчилар диплом ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирланди.

Зулфия ЮНУСОВА

ЭНГ БАЛАНД ТОҒЛАР

Тоғлар қуруқликнинг текисликлар устидан баланд кўтарилган қисмидир. Тоғларнинг ўлчами ҳам, юзаси ҳам ўзаро фарқ қилади. Айрим улкан тоғларнинг баландлиги бир неча километрга етади. Бошқалари эса паст ва текисдир. Уларнинг баландлиги ўзини қуршаб турган текисликлардан ҳисоблаганда, 300 метрга етиши мумкин. Тоғлар фақат қуруқликда эмас денгизларда ҳам пайдо бўлиши мумкин. Аслида, Ердаги энг катта тоғлар океанлар тубида жойлашган. Агар тоғларнинг баландлигини ўлчашда уларнинг сув усти ва сув остидаги қисмлари ҳам ҳисобга олинса, энг баланд тоғ Гавай оролларидаги Мауна Кеа бўлиб чиқади. Унинг денгиз сатҳидан баландлиги 4 205 метр, сув остига эса яна 4 877 метри яширинган. Умумий баландлик эса 9 100 метрдан ошади ва у дунёдаги энг баланд тоғдир.

Ер устидаги энг баланд тоғ Эверестдир. У Хитой ва Непал ўртасида жойлашган бўлиб, баландлиги 8 848 метр ҳисобланади.

ЖАЗИРАМА ТАЪСИР ҚИЛМАЙДИГАН ДАРАХТ

Ёзнинг иссиқ кунларида унинг оппоқ танасига қўлингизни теккизиб кўрганмисиз? У қўлингизга муздай тегади. Жазирама офтоб нури тушиб турганда ҳам оқ қайиннинг танаси муздай бўлиб туради. Бунда ҳеч қандай сир йўқ, негаки, оқ ранг қуёш нури қайтаради. Демак, табиат оқ қайинга оқ рангни гўзаллик учунгина эмас, химояланиш учун берган. Оқ қайин салқин ҳавони хуш кўради, жазирамани эса ёқтирмайди. Бу табиатнинг оқ қайин танасини офтоб жизғанак қилиб кўйдирмаслиги учун қилган ғамхўрлигидир. Боз устига, унинг пўстлоғи ҳам эман ёки қарағайники сингари қалин эмас. Одамлар нима учун кўк-лам чоғлари мевали дарахтларнинг танасини оққа бўяшини энди фаҳмлагандирсиз. Оқ ранг уларнинг танасини ёзги офтоб кўйдиришидан сақлайди.

КУНГАБОҚАР НЕГА КУНГА БОҚАДИ?

Бу ўсимликнинг олтин бошчалари тўлқинларни тутадиган локатор каби доимо қуёшни излайди, унга интилади. Шунинг учун ҳам у кунгабоқар деб аталади.

Кунгабоқар узоқ йиллар манзарали ўсимлик бўлиб келди. Аммо олимлар жон-жаҳди билан унинг фойдали сифатларини топишга уринар эди. Доришunosлар кунгабоқарнинг бироз қуритилиб, ароққа солиб қўйилган гули ва барглари билан безгакка чалинганларни даволаш мумкинлигини кашф этишди. Асаларичилар унинг гули таркибида нектар мўллигини аниқлади. Аммо, барибир, кунгабоқарнинг асосий хусусияти очилмай қолаверди.

Шунда воронежлик крепостной бир деҳқон ўз мамлақати ва бутун дунё учун муҳим аҳамиятга эга бўлган кашфиёт яратди. У кунгабоқарнинг уруғидан яхши ва хуштаъм ёғ олиш мумкинлигини аниқлаш учун анча-мунча бош қотирди.

НЕГА САҲРОДА СУВ ЙЎҚ?

Қуш учса қаноти, одам юрса оёғи қуядиган саҳро Африкадаги Саҳрои Кабир саналади. Бу чўл субтропик зонада жойлашган. У ерларда ҳаво қуруқ ва иссиқ бўлади. Океанлар яқинлигига қарамасдан, бу жойлар жуда қуруқдир. Африканинг шимоли-ғарбий қисмидаги ҳамда Австралия ғарбидаги саҳролар тўғрисида ҳам шундай дейиш мумкин.

Экватордан узоқдаги саҳролар денгизлар ва намлик элтувчи шамоллардан олисдалиги ҳамда денгиз билан чўллар ўртасида тоғлар мавжудлиги туфайли ҳосил бўлган. Бундай тоғ тизмалари булутларни саҳрога ўтказмайди. Уларнинг денгизга қараган ёнбағирларида намгарчилик қучли, тескари тарафида эса қурғоқчилик ҳукм суради.

Бу ҳодиса «ёмғир тўсиғи» эффекти деб аталади. Марказий Осиё чўллари эса Ҳималай тоғлари ва Тибет тўсиғи ортида жойлашган. АҚШнинг ғарбий қисмидаги Катта Ҳавза саҳроларини эса денгиздан Сьерра-Невада сингари тоғ тизмалари тўсиб туради.

«СЕҲРЛИ» ҚАҲРАБО

Олис ўтган замонларда қарағайлардан аллақандай елимшак модда ажралиб чиққан. Аста-секин ер юзида у жуда кўп йиғилган, табиат ҳодисалари туфайли бу модда ер ёки сув тагида қолиб кетган. Йиллар ўтиши билан у қотиб қолган ёхуд қаттиқлашган ва ҳозир биз учратадиган қаҳрабога айланган.

Қаҳрабо сариқ рангли, мўрт, ялтироқ моддадир. Мармар ёки ойнадай қаттиқ бўлмаса-да, ундан мунчоқ ёки майда зеб-зийнат яшаш анча қийин.

Қаҳрабо, асосан муштук, мунчоқ ва мўъжаз зебигардонлар тайёрлашда ишлатилади.

Қадим замонларда одамлар қаҳрабони сеҳрли кучга эга, деб ҳисоблашган. Қадимги юнонлар ва римликлар қаҳрабони одамни жодо ва касалликлардан муҳофаза қилади, деб ишонганлар ва шу сабабдан тақиб юрганлар.

Қаҳрабога бундай сирли куч нисбат берилишининг сабаблари бор албатта. Чунки у электр заряди ҳосил қилади. Яъни қаҳрабо бўлаги яхшилаб ишқаланса, электр заряди пайдо бўлади ва бу қаҳрабонинг енгил нарсалар, масалан, қоғоз парчасини тортиб олишига имкон беради.

Юнонлар қаҳрабони «электрон» деб аташган ва «электр» сўзи ҳам шундан келиб чиққан.

Г. ҲОЖИМУРОВОВА тайёрлади.

@Vatanparvargazetasi_bot
 "Vatanparvar" birlashgan tahririyati bilan bog'lanish uchun telegram bot

SHU SONNING
 ELEKTRON SHAKLI

 <p>MUASSIS</p> <p>O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MUDOFAA VAZIRLIGI</p> <p>www.mudofaa.uz</p>	<p>Tahririyat kengashi: general-mayor Hamdam Qarshiyev polkovnik Otabek Yuldashev polkovnik Alisher Boboxonov Maqsud Abilov</p> <p>Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqrib qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin. Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti – "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.</p>	<p>Bosh muharrir: podpolkovnik Ahror Ochilov</p> <p>ISSN 2010-5541</p> <p>Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.</p> <p>Telefonlar: kotibiyat: 71 260-36-50 buxgalteriya: 71 260-35-20 yuridik bo'lim: 71 260-29-41 faks: 71 260-32-29</p>	<p>Navbatchi: podpolkovnik Gulnora Hojimurodova Sahifalovchi: Nodirabegim Ne'matova Musahhih: Mastura Qurbonova</p> <p>Buyurtma: Г-0405 Hajmi: 6 bosma taboq Bichimi: A3 Adadi: 34 365 nusxa Bosishga topshirish vaqti: 14:00 Topshirildi: 14:30</p> <p>Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatlari chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.</p>	<p>Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqib boshlagan.</p> <p>Nashr ko'rsatkichi: 114. Bahosi: kelishilgan narxda.</p> <p>"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.</p> <p>1 2 3 4 5 6</p> <p>Manzilimiz: 100164, Toshkent, Universitet ko'chasi, 1-uy.</p>
	<p>t.me/mv_vatanparvar_uz t.me/mudofaavazirligi</p>	<p>www.mv-vatanparvar.uz www.mudofaa.uz</p>	<p>mudofaavazirligi</p>	<p>mudofaavazirligi</p>